

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek. Velja za celo leto 30 lir, za pol leta 15 lir, za tri mesece 7 lir 50 stot, za en mesec 2 lir 80 stot. Naročila se sprejemajo vsak dan, a naroča naj se tako, da poteče rok naročbe ob koncu meseca. — Posamezna številka 20 stot. — Uredništvo in uprava: Trst, via delle Zudeche št. 3. Telefon 19-50 in 588. — Dopisi naj se pošljejo na uredništvo. Nefrancirana pisma se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone 67 mm. Finančni oglasi po 1 liru; osmrtnice, zahvale, poslanice, vabila po 80 stot.; trgovski in obrtniški oglasi po 60 stot. — Plača se naprej. — Oglase sprejema Inzeratni oddelček „Dela“.

DELO

Geslo današnjega proletarijata bodi: Boj proti vojnim pustolovščinam, boj proti ogrski reakciji, pomoč sovjetski ljudovladi!

V Trstu, v petek 23. julija 1920

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE V JULIJSKI BENEČIJI

Leto I. - Štev. 29.

Československa kontrarevolucija

Ob pritisku, ko se vračajo československe čete iz Vlastovostke čez Trst domov, je primerno, da do- točno označimo njih žalostno ulogo, ki so jo igrali na ruski zemlji. Predvsem je treba poudariti, da je ime legionarjev za njih še daleč prečisto; brez oporekanja so si zaslužili naslov československe kontrarevolucije in sicer — kar je nam v veliko zado- ščenje — dejansko razbita in duševno pohabljená kontrarevolucija.

Čehi so si za časa carizma organizirali precej- šnjo armado, ki je štela okoli 60-70 tisoč vojakov. Dolgo časa je carska vlada ovirala njeno organiza- cijo in z nezaupanjem odklanjala njeno pomoč; prvič ker se ji pri svoji reakcionarnosti zdel čehski ele- ment preveč razvrat in drugič ker se je bala še večjih zapletov. Po drugi strani so se čehski vodje trudili, da bi si pridobili njeno naklonjenost in bili so srečni, da so se čehski svobodolovci in social- patrijoti podvržili vsem žeganom, samo da bi se pri- kupili. Ko je postal položaj 16 leta za Rusijo težak, so čehsko pomoč brez predhodnega sprejela. Po padcu carizma je prišel Kerenski, pozneje kot vojni mini- ster, na površje. On je stavil na Čeha največjo nado. Ententna diplomacija, čehsko in reakcionarno rusko oficijstvo so zavržili brezprogramsko Kerenskovo zopet v leroj ententnih vojnih načrtov in opirajoč se na Čeha je prišel julijško ofenzivo 17 leta, ki se je pa nesrečno končala. Ta ofenziva je utrdila moralno moč boljševikov. Na severni fronti pri Rigi, kjer so bili skozinsovi boljševiški polki, so se v ognju ju- našlo držali, ač so se oni s politično zavestjo naj- odločnejše upirali tej ofenzi in so odkrito izjavili, da branijo le socialistično revolucijo proti germa- nski reakciji in nimajo nič skupnega z ententno po- litiko. Tudi Kronštadt, ki so v predhodnem obdobju odločno zavrnili Kerenskovo kot lukavico, so v ljutem boju izgubili največjo oklopno breme Nem- cem prihod pred revolucijonarji Petrograd. Od te ofenzive je šla Kerenskova k hitremu koncu; Kerenski je zapravil vsako moralno podlago in gotovo ga še danes odhaja rdečica pri spominu na Kor- nilova, kjer je igral dvobojno igro. Zopet mu je bil boljševičten Petrograd, pa je valil Kornilova, naj ga zasedi; a v poslednjem trenutku se je zbal svoje igre in je bil nastopiti kot njegov branilec. Takrat so boljševiki pokončili Kornilov upor in pozvali Kerenskovo na obratovanje.

Po oklobovski revoluciji, ko so boljševiki prevzeli vlado, je bila čehska armada delo poparjena in ofi- cijstvo je sikalo od jeze, kakor sploh vse reakcio- narno, nacionalistično rusko in ententno oficijstvo. Ko so se borili boljševiki v zimi 18 leta proti ukra- jinski „radi“ in njenim zaveznikom Nemcem, so čeh- ske čete, ki so izdale nekaj postojank pred Kijevom, le-te brez boja pustile Nemcem v roke. V Kijevu sa- memu se je čehsko vojaštvo bojevalo na strani izda- jalske „rade“ proti boljševikom. Ko so boljševiki zavzeli Kijev, so se Čehi le z nizkotnim moledovanjem in potvorinami rešili boljševiškega maščevanja. Čehska armada, v kateri je bila večina narodnih socialistov in socialpatrijotov si ni mogla najti več mesta na Ruskem. V pogojanjih z boljševiki so dosegli, da odstopijo čez Sibirijo na francosko fronto in pred izbruhom upora so se nahajale čehske čete že po- stojaj ob železniški progi Penza - Čeljabinsk. Ker je bila vožnja čez Sibirijo za boljševike veliko bre- me, in niso bili tudi vami pred ententno - japonskim spletkami na vzhodu, kjer bi se jim čehske čete go- tovo uslužile, so predlagali prehod čez Arhangelsk. Anglija je imela dostaviti ladje za prevoz a se je obotavljala in tako je prehod zastajal. Še par dni pred izbruhom upora so govorili čehski komunisti, da preidejo, da stopi vsaj del vojakov v sovjetsko vojsko. Pa kar nenkrat izbruhne upor; bilo je v meslu 18 leta. Oficijstvo je trloilo med vojski, da se boljševiki pripravljajo jih izdati Nemcem v roke kot odkup za ... Brestlitski mir. S tem topim blebe- tanjem so skušali zakriti pravi povod upora. Zagovorili so se nič manj kot — strmojaviti sovjetsko vlado in s pomočjo ruskih nacionalistov in entente nepopravljivo zopet rusko - nemško fronto. Da so prišli do tako visokih ciljev, to je delo ententne diploma- tije in Čeha je to v njihovem slavlublju močno lajstalo, da se je ententa pri tem ob njih o- pira in vidi v njih svoje odrešenje. Boljševiki je ta upor močno zadel, ker so jim zagradili „Volgu kotizno jeklu“, ki jim je bila najizdatnejša apo- zicijska pot. A tudi v vojaškem oziru je bil polo- žaj mučen. Rdeča armada se je takrat komaj or- ganizirala; je imela kljub miru mnogo posla na nemško-ukrajinski fronti in s kozaki; Čehi ki so imeli pri- bližno 40-50 tisoč vojakov, so predstavljali v ta- kratnem položaju precejšnjo moč. A kar jim je za- jamčilo — propad, je bila osudnost tega nastopa proti ruskiemu proletarijatu in sovražnost, ki jo je gojila ruska ljudstvo posebno fabrično delavstvo proti Čehoslovenem. Čehoslovenci so nastopili v Rusiji kot eksponent, kot zastopniki zapadno evrop- ske kulture. Še po čezaj resnih razmotiranjih o bi- stvu naše kulture je lahko nazovemo — kulturo konkurence, kulturo tekme, ki ne vzbuja človeka za kulturno stremeljenja, ampak glavni smoter je izkazati se v znanjem odnošju. Še pri social- istih nahuja čisto zatrevanje, da socializem od- vsrta krvave boje med narodi in uvede nekako kulturno tekmo med njimi. Pravo odurnost takih kulturnih pojmovanj opazka, ko prideta v dotiko dve različni in kulturni plesti, kar se je dogajalo tekmo- vne in pri nas, a še posebno z zapadnjaki v Rusiji. Tu obotni prav do globoke nase — futbolkulturno.

Pri stiku českega človeka z ruskim, ki je živel pač v drugačnem kulturnem položaju, je vzbujalo v Čehu tako kulturno pojmovanje le preziranje in za- postavljanje ruskega mušika in se je tembolj večalo čim bolj je bil zaljubljen Čeh v svoj „čehski stát“ a je videl v Rusih tako slabe sobojnike, posebno še izza časa revolucije sem. Zato so odklanjali Čehi (seveda tudi drugi zapadnjaki) že naprej vse kar je bilo ruskega, ali sploh kar je bilo na Ruskem. Tako je prišlo, da je rusko revolucijo skoro bolje poznali poslednji ruski mužik, kakor pa zapadni patrijoti in Čehi, ki so se temu orjaškemu zgodovinskemu do- godku, dolgo časa le negali. Označen politični načrt in duševno razpoloženje je odsevala Čehosloven- pri njihovem kontrarevolucionarnem nastopu.

— To gadijo zalego je treba streli — je bil bojni klic ruskega proletarijata. Pri izgonu českosloven- ske kontrarevolucije iz Penze so se tudi čehski komunisti borili s skrajno odločnostjo. Vzdrla se je pa kontrarevolucija v Sibiriji - Samari in na čehi- progi do Čeljabinske. Vse ruske kontrarevolucio- narne stranke: monarhisti, kadeti, socialni revolu-

cijonarji in njemsevlji so si zbrali Čeha za svoje za- stavonoše. S prva so zavzeli nekaj krajev po Volgi navzdol. V tem času se je boljševiška fronta že kon- solidirala in bi Čeha že takrat razbili, da ni izvršil frontov komandant soc. rev. Muravijev. Izdajstvo. Boljševiki so mu prišli še pravočasno na sled in Mu- ravijev se je v Simbirskem ustrelil še predno so ga prijeli, a načrte so morali menjati in zarotnike od- straniti. Pri teh razmerah so Čehi zavzeli Simbirski Kazan in mesta ob Kani do Izevškega zavoda in od tu v črti proti Uralu. Čehsko oficijstvo je že sanjalo o popolni zmagi; po mestih so barinske frilice pri- penjale turobne kolande na prsa osvoboditeljev. Čehska vojska je dobivala „blubitčiki“, rudeči vojski so za silo izhajali s črnim krakom. Vse vojne usi- mke čehske narodnosti, ki so jih dobili v roke so si- lom utaknili pod orožje.

V Čistopolju je čehski komisar neki zdravnik (Maks?) dal privezati dva Slovena, ki nista hotela jim služiti, ob stebel, da jim je pretelka iz ust in ušes potem jih je dal v „čurnim“ in jim zažugal, da jih bo s stradanjem toliko časa moril, dokler ne stopita v armado. Tudi naši slavni jugoslovanski ju- vaki iz Odesa, kjer so s palicami pobili stotino ju- goslovanskih ujetnikov in jih pometali v morje, ker niso marali stopiti v ruski korpus so jim pridno po- magali. Eden takih komisarjev je bil tudi neki Je- senko pisar tu z našega Krasa doma! Ta se sicer ni upal direktno rekrutirati Jugoslovancev, a je za- govarjal, da jih bodo že rekrutirali v taborišču Troick v aSmarski guberniji, kjer preje zberejo vse skupaj.

Boji pri Kazani, Izevskem zavodu in Pemi so bili zelo hudi. Na kazanski fronti je bil Troick in nav- duševal vojske da osvobodijo Kazan „kajtu sovjetske Rusije“. On in štab so se nahajali na progi Kazan - Krasni uzel. To so izvozili Čehi; soc. revolucionarji Sozinov, ki je bil z njimi je zamislil anekt, da uja- mejo Troickega. Vseled taklitični pogovorki boljšev- iskega poveljnika so Čehi prodri prav do štaba. Poslednjih 30 mož, ki so se bili pri štabu so se zagnali v boj proti nastopajočim rojem Čehov. In glej! Čehi so se jeli umikati. Ali se niso upali vzdržati srditega napada, ali so jih splašale druge vesti — rdeča ar- mada bi skoro zgubila svojega silnega organizatorja! Na permiski fronti, ki je bila nekako internacionalne važnosti, ker so se hoteli združiti Čehi z angliško kontrarevolucijo s svojo bazo v Arhangelsku, so se bojevali internacionalni komunisti Madžari, Čehi, Nemci, Srbohrvati pod poveljem Bele Kuna. Grenka je bila ta bojna skupina za Čehoslovene. Izevski za- vod, kojega mnenjevisništvo delavstvo se je pridružilo Čehom, so boljševiki zopet zavzeli. Pri Kazanu so de- zertirali Čehom novomobilizirani ruski polki. De- jansko in moralno razbiti so se morali srediti iz Kazana in se umikali na vzhod proti Sibiriji. Kmetje ob Samarski - Kazanski meji bodo za vedno pomnili kajto so se umikale tolpe z zapadno - evropske kul- ture mimo njih sel. Vse so jim oropali, kar so mogli sobaj vložiti, kdor je bil na samu, da je boljševik je bil taloči ustreljen. Tu ob Volgi in Kani se je pravzaprav že končala čast in slava čehoslovenske kontrarevolu- cije. Čestolast se je potem slislilo, da so Čehi izšli s fronte. Dejanski je res taloči že prevzela ruska realkoča vodstvo le kontrarevolucije, dokler ni pre- šlo potem popolnoma v roke znanega Kolčaka. Se ne da natančno povedati, kakto ulogo so potem igrali Čehi, a eno je gotovo, da za ofenzivne nastope niso imeli več mnogo korajže. Vlacili so se najraje v ozadiju okolo skladšč in užgajali politično poiskas- tvo proti sovjetskim pristiskam. Ko so boljševiki pro- dri v Sibirijo in tam prodrali; umikali so se Čehi v Kolčakovih vrstah proti Vladivostoku. Da so se na- posled deloma upli z generalom Gajdo proti Kol- čaku, to ne znači preokreta v njihovem kontrarevo- lucionarnem duhu, ampak je za njih grenka posledica dejstvo, da so se socialni revolucionarji prepričali v kako svobodo jih vede ententa pod Kolčakov komando in Čehi so se jim privesili, hoteč se rešiti popolnega poloma. Upor so začeli z visoko gesto, da disciplinirajo ruski proletarijat a končali so ga s tem, da so se zetekli pod okliče klavernih socialnih re- volucionarjev in s tem zapetili svoj popolen poraz.

Kljub zatrevanju čehskih soc. patrijotov ne pu- stimo, da bi šli preko našega omežja oboroženi. To bo ruskiemu proletarijatu v zadoščenje in odobravl- jalo tudi množje iz čehskih vrst, ki so do gila sti- socialnega patrijotizma in nacionalnega socializma. Razorožimo kontrarevolucijo!

L. Sr.

IZ SOVJETSE RUSIJE

Prinašamo danes povsem kratke vesti, ki po- jasnjujejo gibanje rdeče ljudovlade:

Krasin sprejema pooblaščenje, da se ob povrat- ku v London pjeja glede koncesij za izkorišča- nje prrodnih bogastev Rusije. „Manchester Guardian“ navaja še celo vrsto rudnikov in gozdov, ki jih Rusija daje ponuja izkoriščanju ptujega ka- pitala.

Anglija je predložila premirje med sovjetsko vlado in generalom Wrangeljem v Krimu, ki je svoje čete že potegnil iz Krima.

Vorovski, bivši zastopnik sovjeto v Stokolmi, je imenovan za trgovskega zastopnika v Rimu. V Kodanji je dospelo sovjetsko zastopništvo ko- vinarsk h sindikatov na danskem kovinarskem kon- gresu Zastopstvo pojde potem v Švedsko in na Nemško.

Trocki je izjavil na sestanku poljedliskih del- avcev, da so zadnjič zaplenjene brzostrelne an- gleškega izvora, puškini naboji pa francoskega. Ententa igra tedaj dvojno igro: Na eni strani zat- revanje, da se rusko-poljske vojne ententa ne vdeležuje, na drugi pa pošiljatev orožja in mu- nitione protirevolucionarjem.

Nemški neodvisni socialisti do danes niso po- slali delegatov na drugi kongres Tretje Internaci- onale. Njihovi izgovori so naravnost smešni, ne sprejemljivi. Vpraš- nje je le eno: Pristopijo ali ne pristopijo Tretji Internacionali!

Kongres Tretje Internacije se je otvoril dne 20. t. m. Otvoril jo je Zinovjev. Predsedstvo kongresa se je sestavilo sledeče: Lenin in Zinov- jev za Rusijo, Serrati za Italijo, Dosner za Fran- cijo, Levi za Nemško.

V New-Yorku so začeli listi kampanjo proti ameriški vladi, ter zahtevajo povzetje trgovskih zvez z Rusijo.

V Londonu se je ustanovila ruska banka.

Zločinski napad na „Avantijsvo“ tiskarno

Iz Rima prihajajo podrobnosti o zločinskem na- padu fasistov in njih privrsocev na tiskarno glav- nega glasila socialistične stranke v Italiji. Danes beremo že komentarje raznih časopisov o tem barbarskem činu. In skoro vsi časopisi se stri- njajo v tem, da ta divjaški dogodek obsojajo. — Seveda ta obsodba ni tako odkritusčna, kakor bi kdo menil, primestan ji je dober odmerek strahu o tem, kaj bo temu vandalizmu neodgovornih raz- bojnikov sledilo, Casopis. se namreč boje, da ne bi tako kruto izživljeno delavstvo odgovorilo z enako mero. Delavstvo je dosedaj mirno, ali vpra- šanje je, niti ta mir — mir pred viharjem.

V Rimu je v protest divjaškim dogodkom pro- glasila splošna stavka; verjelo pa je, da se ta stavka razširi preko drugih velikih mest Italije, vsaj proletarijat se je v tej zadevi brezpogojno stavil na razpolago strankinemu vodstvu.

Da nosi veliko odgovornost na teh dogodkih Giolittijeva vlada, je danes dognano. Ob demon- stracijah fasistov po rimskih ulicah ni bilo niti enega redarja, ki bi bil določen varstvu „Av- antijske“ tiskarne. Poslanec Modigliani je naravnost izjavil, da se je pri teh dogodkih pokazala „očito „krivde polna roka“ Giolittijeve vlade, ki je s svojo pasivnostjo dovolila, da se užali ital. pro- letarijat po živega.

Sicer skisla sedaj vlada nekoliko popraviti to, kar je zagrešila. Aretirala je 25 napadalcev in plenilcev tiskarne. Pričuje se tudi postopek proti prefektu in kvestorju v Rimu. Ali vse to pihaja pozno, da prepozno.

Tudi so bili prepovedani vnovič naznanjeni shodi fasistov.

Med tem pa se je vršil uprav impozanten shod delavstva v Rimu. Po shodu je sledil obhod, pri katerem so nekateri fasisti prejeli postne batine.

Kakšne posledice bo vse to rodilo, tega ne moremo še predvideti. Obsojati pa je vsako na- silstvo, od katere koli strani prihaja. Obžalovati je tudi, da se je v Italiji tako sila ukoreninilo strankarsko sovraštvo. In krivdo za to dejstvo nosi tudi vlada.

Osvoboditev proletarijata bo delo proletarijata samega!!!!

Rimski dogodki v poslanski zbornici

Zborniška dvorana je precej živahna; pričakuje se vladno izjavo glede protidelavskih izgrediv v Rimu.

Turati odločno ugovarja, da bi se bil kdaj izrazil, da je bila nasilna reakcija proti tramvajarskim usluž- bencem v Rimu povsem na mestu ter zakonita, ka- kor je dejal Federzoni. Najostreje obsoja izgrede. Federzoni popravila svojo trditve; obsoja tudi iz- grede in napad na tiskarno „Avantijske“.

Della Seta, ki je impenetrabilen glede rimskih dogo- dkov, zahteva od vlade takojšen odgovor. Trdi, da je bil napad na tiskarno „Avantijske“ premišljen, in da nikakor ni umljivo, kakto da varnostni organi tega niso mogli preprečiti. Struže in ozračje so se proti napadalcem obnašali povsem pasivno.

Podtanjik Corradini v imenu vlade iskreno obža- ljuje divjaški čin izvršen proti tiskarni „Avantijske“. Vendar je bilo naloženo redarstvu, da brani „Avantijs- ke“ urade in tiskarno. Podtanjik se je osebno pre- pital, da je izdala investura v tem pogledu točna navodila svojim podrejenim. Radi tega je redar- stveni komisar odstranjen iz Rima ter podvržen dis- ciplinarnemu postopanju, karabinjerški poročnik je bil oddan svojem komandu; za demonstracijo od- govorni ljudje so izročeni sodišču.

Proti divjaškemu napadu govorje se poslanci raz- nih strank, tako liberalkec Tovini, liberalce Coco Ortu, republikanec Mazzolani, dalje Giolittij, La Pegna, De Giovanni, Manes, Carotti in drugi. Pri tej priliki govori socialist Barberis tudi o dogodkih v Trstu in izjavlja vladi, da bi s takim postopanjem prisilila proletarijat, da se tudi on poslužuje nasilstva.

Modigliani predlaga: 1. Zbornica protestira proti nasilstvu izvršenim na organih, ki zastopajo javno mnenje, 2. radi tega odloži sejo.

Prvi del predloga je sprejet z vsemi glasovi; naka- Modigliani odločne drugi del isteга.

Talco je vlada in je vsa zbornica ožigosala barbars- ke napade na proletarski list. Seveda so to sto- tisti veseli krdeljevozi položaja, ki se je ustvaril ves- led tega napada, ki ga je povzročila ravno od vlade ne- govana sekta fasistov.

Protest Giolittija zoper agresijo soc. poslancev

RIM, 22. V današnji seji poslanske zbornice je go- voril najprej zbornični predsednik De N. Nicola zo- per napad na socialistične poslance od strani naci- onalcev. Za njim je povzel besedo ministrski pre- sednik Giolitti, ki je dejal: Že zbornični predsednik je tolačil čuvstvo cele zbornice v obsojanju na- pada, ki je bil izvršen na socialistične poslance. Vlada obsoja najhujšega čina obnašanje proti parlamentarnim prerogativom in proti zaštitvam na- pravi izvoljenim ljudskim poslancem. Take napade ne more opraviti nobeno tustvo, ne politično in ne človeško. Vlada bo iz svoje strani izvršila svojo dolžnost in bo delala na to, da dobi resnične krivce, kakor tudi one, ki so se ljudje poslali, da izvrše napad. Ne bomo gledali nobenemu v obraz. In ako si mislijo nekateri, ki so si nagromadili milijarde, da bodo imeli radi tega vplivati na javno mnenje v državi, se motijo. — (Nam se zdi, da se moti Giolitti. Oni, ki so si nagromadili, enako kakor oni, ki so že prej imeli milijarde, so vedno vplivali in bodo vplivali na javno mnenje tudi nadalje toliko časa, dokler jih ne bo ljudstvo odstranilo popolnoma iz političnega in socialnega povzraja.)

Stara pesem

Dogodki v Splitu, v Trstu, v Puli, v Rimu in dru- go so nedvomno bolj važni, kakor bi si jih splošna ludo predstavljal. Nele to. Tudi dejstvo, da so si upali nekateri člani gospodске zbornice v Rimu priznati odkrito svoje reakcionarne nazore in dejstvo, da mnogi uradniški politični in redarstvene oblasti niso izvirili svojih dolžnostnih nalog, nam priča jasno, da je nekje skrita tajna roka, ki vodi ene elemente, ki se danes združujejo pod italijansko narodno zastavo, da vrše v svoji senoi to, kar delajo drugače tolvaj- bolj junaško, odlično in brez vsake patrijotične mi-

slu. To je morala priznati tudi italijanska vlada sama. Razgrajati, se končno niso zadovoljili niti z napadi na njim neprijetna podjetja, marveč so se zagnali celo proti socialističnim poslancem.

V zbornici je moral izpregovoriti nekaj besed v tem oziru tudi ministrski predsednik. In iz njegovih be- sed je bilo dokaj jasno razvidno, da sumi tudi vlada, da so povzročitelji vseh teh dogodkov ljudje, ki so si telkom vojne nakradili zlata bogustva in si mislijo, da imajo že radi tega pravico vplivati na javno mnenje. Kdo so ti elementi, jih pozna cela Italija prav dobro. Kapitalisti so plačali vojne hujskače, kapitalisti so plačali liste, da jih branijo, kapitalisti so z eno besedo pravi pravcati gospodari vse poli- tičke, znanje in notranje, povsod kjer obstoje kapita- listične države. Sedaj delajo v Italiji kapitalisti to, kar delajo povsod in kar so povsod delali vedno in kar bodo delali tudi v nadalje. To je njihovo orožje, to je njihova naloga in logična posledica družabnega ustroja, ki je ustvaril največje nagrade za one, ki znajo v tej družbi najbolj izkoristiti in ropati.

Ministrski predsednik seveda, ni smel prezreti zadnjih dogodkov. Moral je izpregovoriti svojo be- sedu in je obdolžil imutracijo (bogataše), da so oni krivci vsega. Mož je imel in ima nedvomno prav. Le to bi moral zraven še dodati, da ni dovolj ako se to samo ožigosat, marveč da je treba odpraviti sistem, ki dopušča, nele, ki sihi naravnost, da mora priti do takih in še hujših dejanj.

Ministrske besede lahko zadovolje idealiste in ljudi, ki bi radi videli, radi sebe in svoje komedietete, da bi slo vse naprej v najlepšem tiru pa bodisi kakor- koli in kamorkoli. Za nas nimajo njegove besede no- bene vrednosti. Tudi trditve, da bo energično postop- pal proti razgrajanjem in njihovim voditeljem, je vredna za nas le malo. Ne smemo verjeti niti v mož- nost, da bi zamogel in smel nastopati buržuazni mi- nister energično proti buržuaziji. Saj ne more, ker bi ga končno počela buržuazija bojkotirati, on mora podletiti takemu bojkotu in na njegovo mesto bo pri- šel drug minister, ki bo, ako hočemo, lahko manj pošten, se bo uklonil popolnoma buržuazni volji, in se mora ukloniti, četudi je pošten, ker je država danes orožje kapitalizma in ta kapitalizem ne more trpeti državnih voditeljev, ki ne delajo njegovih ko- rist.

Odmevi rimskih dogodkov

Splošna stavka v Rimu, proglašena v protest za napad na „Avantijske“ je povsem uspeša. Zeleničarji so sklenili, da iz Rima ne bodo prevažali nobenega časopisa, dokler ne izide zopet „Avantijske“. Po rimskih ulicah se tu in tam vrše spopadi. „Avantijske“ se tiska v tiskarni „Epoca“. Fascisti so hoteli tudi na to nava- lit, ali odbili so jih delavci v tiskarni. Pri tej priliki je bil poslanec Modigliani lahko ranjen s palico.

V Torinu so delavci v protest zapustili delo ter demonstrirali po mestu, razoroževali in tepli varnost- ne organe, kjer so jih srečali.

Všil se je ogromno obiskani protestni shod. Nekdo je hotel medtem vreči bombo proti Delavskemu Domu, pa se je predčasno razpočila in mu od- nesla roko.

Zvečer so hoteli nacionalisti prirediti protidemon- stracijo, ki se je pa ponesrečila.

V Mianu so se vršili na trgu in v sredini mesta protestni shodi. Bilo je prisotnih okrog 120.000 delav- cev. Nacionalistične protidemonstracije so bile po nastopu delavcev udušene. Tudi v Bologni in drugih mestih so se vršili impozantni protestni shodi.

Novi spopadi v Rimu

Konec splošne stavke

RIM, 22. — Danes zjutraj se je vršil tu na trgu Santa Marija shod, ki se ga je udeležilo nad 10.000 delavcev. Kmalu potem, ko se je shod pričel, je za- čelo redarstvo, ki je bilo pod komando generala Ameglio, manevrirati, da izprazni trg. General je imel na razpolago tudi konjenico. Redarstvo so spre- jele demonstracije z življenjem in kamenjem. Žene so se vrgle na tla pred konjenico. Vojaki niso hoteli iti s konji naprej. Kmalu je bilo vse nad mero raz- burjeno. Čulo se je mnogo strelav izproženih iz pušk in samokresov. Množica je odgovorila s strelji proti redarstvu, med tem ko so metale nanje žene iz oken opeko in druge reči. Bilo je nad sto ljudi aretiranih, ki so bili pa skoro vsi izpušeni. Na drugih krajih mesta so bili pa aretirani nacionalistični elementi, ki so hoteli napasti delavstvo. Zvečer je vodstvo strokovnih organizacij sklenilo prenehati s splošno stavko. Poseben dekret prefekta prepoveduje za- enkrat vsačrsko zborovanje.

Konflikt v Benetkah

9 oseb ranjenih

BENETKE, 22. — Danes zvečer se je vršil na trgu S. Marija Fionnosa protestni shod proti dogodkom v Rimu. Shod se je izvršil povsem mirno. Po shodu so šli demonstrantje v sprevedu na trg Sv. Marka, kjer je svirala godba. Ko je godba končala so zapeli demonstrantje pesem „Bandiera rossa“. Komaj so začeli peti so bili demonstrantje napadeni od fas- distov, ki so se nahajali v bližnji kavarni. Prišlo je do spopada. Najprej se je čul strel iz samokresa in potem pete bombe, ki je ramila vedno oseb. Ranjenec se je preneslo v mesto bolnišnico. Ob polnoči je nastopil zopet mir. Kdo je vrzel bombo ni znano. Delavstvo je zelo razburjeno in se pričakuje, da pride do novih demonstracij.

Italija priznala rusko sovjetsko vlado

Pred časom je določila ruska sovjetska vlada sodruga Vosovskega, ki se sedaj nahaja v Moskvi, kot svojega poslanika v Italiji. Seveda je zahte- vala ruska vlada da se prizna njenemu zastop- niku vse one prerogative kakor drugim poslan- kom t. j. da sme dopisovati potom šifrirane abe- cede in ekstrateritorialnost. Ta zahteva sovjetske vlade je o'sta neizpolnjena. Sedaj v Rusiji se nudiči italijanski socialisti in poslanci so telega- fično vprašali italijansko vlado za vzroke tega obnašanja. Niso dohili niti oni no enega odgo- vora. Poslanci Bianchi in Dugoni, ki so se iz Rusije vrnili, so se obrnili te dneve osebno do ministrskega predsednika Giolittija, da jim on po- jasni vzroke. Po pogovoru s zunanjim ministrom je sporoti Giolitti poslancema, da je bilo zahtevi ruske tojsetske Rusije ustručeno. To pomeni, da je Italija dejanski in oficijelno priznala „Sovjetsko Rusijo“. Da bo imelo to veike posledice na ves nadaljnji potek odnošajev entente do Rusije, ni pač treba še posebej povtarjati.

Je pač tako. Rusija proletarska zmaga in bo znagovala popolnoma tudi pri zletni mizi.

Nova orijentacija jugoslovenske politike

DUNAJ, 20. Iz dopisa iz Beograda je ugotov- ljeno, da se kažejo v Jugoslaviji pojavi nove ori- entacije. — List „Jugoslavija“ stavlja pred svoje bralce zgled Poljske. Poljsko je nahujskala ententa k vojni proti Rusiji. Danes pa, ko se je Poljska pri tem povzela posteno opeka, si ententa pere roke. Zgled Poljske, pravi časopis, naj nam služi v pouk. Varnost se, da ne postanemo kolonija entente. Verjeto je, da se v kratkem Nemčija zveže z Rusijo proti zapadni, kapitalistični Evropi. Kakšna bo tedaj naša politika? Ni treba mnogo premis- ljevanja: Italija nam ni prijateljica, Francija je za- poslena preveč v lastni hiši in na vdor v Nem- čijo in Rusijo ne misli resno. Preracunajoča Anglija ne bo povzela tako dvomljivih korakov.

Brez dvoma bo ententa skušala nahujskati Ju- goslavijo, d. se vmešuje v rusko-poljsko zadevo. Ali mi se moramo že danes upreti tej nakani. — Naše politike ne sme nerekovati Pariz. Po naravi se moramo nagibati proti vzhodu in ne proti za- padu. Rim in Pariz sta nas raz čarala v tem po- gledu, dasi je kakšna naših političnih osebnosti drugega sodila. Jugoslavija mora z vsemi silami pospeševati združitev v Avstrije z Nemčijo; le na ta način bo možno doseči sporazum med Nemci in Slovani.

Francoski častniki v poljski vojski

ZÜRICH, 22. „Frankfurter Zeitung“ sprejema iz Varšave, da so generalni in častniki francoskega generalnega štaba, ki so se mudili tamkaj, odšli na poljsko fronto kot tehnični svetovalci. List iz- vaja iz tega, da podaja Francos a dejansveno pomoč propadajoči Polj-ki.

Vesti iz Varšave poročajo, da je mini trstvo od- stopilo. Na njegovo mesto stopa koncentracijsko ministrstvo sestavljeno iz vseh strank v ljukšvi socialistice. Ime ki ministrstva se objavi nocoj.

(Op. ured: Z bojnega polja rusko-poljskega že nekaj dni ne prihaja nobeno poročilo. Bržkone gre Poljakom žalstvo.)

Aneksija Italiji določenih pokrajin

RIM, 22. Na današnji seji poslanske zbornice je predlagal Giolitti, ministrski predsednik sle- deče zakonske predloge: Sprejem mirovne pogodbe sklenjene na kon- ferenci v San Germano in aneksija od mirovne konference Italiji do- ločenih pokrajin.

Zakonski načrt glede S. Germalinske pogodbe

RIM, 22. Evo vam zakonski načrt za sprejem v ital zbornici S. Germalinske pogodbe kakor ga predlaga vlada.

Cl. 1. Prvi član kraljevega odloka od 6. oktobra 1919. št. 1804, se spremeni v zakon.

Cl. 2. Kraljeva vlada je pooblašena, da udejevti popo- lnomo mirovno pogodbo, ki je bila sklenjena med Italijo in Avstrijo v Saint Germain en Laye dne 10. novembra 1919.

Kongres Labour Party

V Londonu se je vršil dne 20. t. m. kongres Labour Party. Kongres je razpravljal o irskem in ruskem vprašanju. F. Hodges, tajnik kovinarske zveze je predlagal resolucijo:

„Kongres protestira proti vojaški vladi na Irskem in zahteva, da se čete umaknejo iz te dežele. Zahteva tudi, da preneha izdelovanje municije, ki je namenjeno proti Irski in proti Rusiji. Ako vlada odbije te zahteve, priporoča kongres splošno stavko. Zahteva tudi, da se zavežejo vse tujke zastopane organizacije, da sprejmejo potem referendum to sredstvo.“

Resolucija je bila sprejeta z 2,760.000 glasovi proti 1,636.000.

Revolucija na Kitajskem

PEKING, 21. — Pristasi Huan-Fuja priznavajo, da so bili denpi, Tuang-Ki je pometil pogoje, ki so emalovredni kapitalizaciji. Maršal Tuang je odstopil. Predsednik republike odstopa in sprejel. Kapitalistički pogoji zahtevajo kuzovanje generala Han-Ta-Tsanga, odpust čet Tuang-Kija, razpust zbornice, preklic treh ministrov Han-Fuja in razpust krožka v Han-Fuju.

Potop torpedovke, ki je spremljala ladje z ruskimi ujetniki

RIM, 22. Kaker je bilo naznanjeno, so iz Mesine odpili trije parniki, »Melpomene«, »Pietro Calvi« in še neki tretji. Ti parniki so prevažali ruske ujetnike, ki so se vrstili domov. Spremljala jih je torpedovka ital. mornarice »Ciceroacchio«, Južno ita Fontana v Črnom morju je torpedovka zadela ob mino in se potopila. Poveljnik, častniki in podčastniki, kakor tudi skoraj vsi mornarji so se rešili. Parniki so srečno privozili v Odeso, kjer so se ruski ujetniki izkrcali.

Bojkot proti Ogrski

DUNAJ, 22. »A. Z.« poroča iz Ogrske o sledečih uspehih bojkota: Mestnim konzumentom in obsoviteljav bojkot celo koristi, ker so vsled njega padle cene poljskih pridelkov. Ker pa je notranji konsum omejen radi pomanjkanja denarja, trpe kmetje škodo. Vlada jim pa seveda zamočuje, da je ona prepovedala izvoz produktov, ki se lahko pokvarijo, ter da se s tem protiboikotom oškodovala kmetje. Nezdovolnost kmetov pa narašča posebno, kar na drugi strani razvidno rastejo cene industrijskih izdelkov. Trgovci so blago poskrili, in ker uvoza ni, se dvigajo cene.

V industriji se že pojavljajo posledice bojkota. Mnogo mlinov ne more leti novega žita, ker manjka premog, manjkajo deli strojev itd. Strojarnice so sklenile ustaviti delo, ker manjkajo kemične snovi za strojenje žita. Zelo škrti vlado, kako bo v trgovstvu, ki se bliža. Staro vino se ne more izvažati, ker je izvoz prepovedala vlada, primanjkuje tedaj sadov za novo vino. Tako se bo morala vlada odločiti za izvoz vina na deželo. Permanentni odbor za bojkot bo moral tedaj poskrbeti, da Ogrska z vidom vred dovolj tudi izvoz poljedelarskih pridelkov. Na ta način se bo izvršil izvoz pritisk na ogrsko vlado in v veloposrednike, ki najbolj podpirajo Horthyev režim.

PO SVETU

Stavka v Piacenci. 22. V Piacenci je sklenilo noč delavstvo, da problemira splošno stavko, radi dogodkov v Rimu. Ni bilo sklenjeno koliko časa bo trajala stavka.

Odrin zaseden po Grških. — LONDON, 22. »Daily Express« poroča, da so prisilili iz Carigrada telegrami, ki pravijo, da so grške čete zasedle Odrin. Bolgarske in turške zrakoplove, ki so krožili nad Odrinom, so grške čete prepredile. Več mostov je bilo porušeno in Turki so baje zažgali mesto, preden so ga zapustili.

Sodrug Modigliani bo kmalu okrevl. — RIM, 22. Sodrug Modigliani, ki je bil ranjen na ulici v Rimu od nacionalcev, gre že na bolje. Rana, ki je bila precej velika, ni nevarna. Danes je sprejel več poslancev, katerim je zagotovil, da ga take reči ne prestrašijo.

Bojkot proti Ogrski se nadaljuje. — Bojkot proti Ogrski se nadaljuje, kakor prihajajo pač vesti, energično in je povzročil Ogrski že občutno škodo. Vlada se pa počne šele udati in se bo radi tega bojkot nadaljeval.

Kje je Bela Kun? — O Bela Kunu, ki je odšel iz Avstrije pred kratkim in o katerem se je toliko pisalo, se še vedno nič ne ve, kje se vendarle nahaja. Razne vesti prihajajo; nekatere trdijo, da je bil aretiran v Nemčiji in da bo zopet izročen Avstriji. Drugi trdijo, da je prišel na Rusko. Gotovega se ne ve nikogar. Vendar bi bilo dobro vedeti, kako in kaj. Ako ima tu vmes prave ogrske reakcije, je to treba pokazati zobe do dobrega.

Nov socialistični dnevnik. — V Boloniji prične izhajati v kratkem nov socialistični dnevnik. V to svrbo prireda tamonjši delavci rdeči teden, ki je namenjen, da dobi za list potrebna sredstva. Sodrugom želimo najboljši uspeh, ki, kakor pozna Bolonijo, gotovo ne bo izostal.

Proletarci vseh dežel !! združite se!

Nande Urbanjakov:

ZAČARANA NOČ

Branišlav Popok, potujoč trgovski agent, je došel ravno v večernem mraku v gorsko vasico Skalo, da si pridrži naklonenost in tej sledeča naročila tamnojšega kramarja Urba Bartelca. Kam ne pridejo ti vedno ljubčevati vsakega spoštovanega vredni učenci Menkura dandanes? Kod vam povsod ne hodijo, da sledite res srečno obesimo temu in onemu par ducatov srajčnih gumbov na vrat! Res občudovanja vredna je njihova vestnost. Da, da, da konkurenčni boj je svojčas rodil te tipine in jih trapiš dan na dan. In Branišlav Popok, drugače precej obilen človek kratke rasti, je danes res tpepl in se trapi po najslabših gorskih poteh, samo da je obletel tui vasi in na priprli tsem kramarjem sledeče: Jožefu Cimovcu ducat zelenih naramnic in večje število lesnic, Jaki Zvižgovcu več skateli raznih gumbov, Urba Bartelcu žgel, bučnik, trčkov in večji meri in različni večitini. Za to je porabil vse popokljan.

Lep dan pa je bil. Sonce je sijalo z vedrega neba na divno leprati gorski svet, in risalo je čudežne lise po triločni pokrajini. In ljubčile so pevate solnce slavo. In gozdovi so tajno zažumeli ter zadehteli solnčnim žarkom naproti.

Ali Branišlav Popok ni od vse te prirodne poezije občutil niti fige. Kresal je enakomerno po kameniti pot narvzgor, vedno ne narvzgor, in klet neumni človeški rod, ki na tako nerazumljiv način tišči v gore gor, kjer niti poštenih krčm ni t. d. d. Ko se je spomnil na krčme, domislil si je tudi, da je pošteno žejan, in da bi se po božji milosti tudi ta prekleta vas Skala morala kmalu kje prikazati.

Predljudni dan je gineval, Sonce je konilo in s slednjimi žarki rdečilo visoke skalnate vršace. Iz doline gor je bilo čuti večerni zvon, in poredne gozdne Vile so vztrepetale ob njegovem nesnem glasui...

Slovenskemu proletarijatu

(Nadaljevanje.)

Razen v gospodarski in finančni zmešnjavi se nahaja Jugoslavija tudi v političnem kaosu. Ona je baje samo ena država, toda v njenih šestih pokrajinah vlada šest različnih zakonodaj. Tako torej ni Jugoslavija niti kar samo ena država, ampak je konglomerat nekočliko držav, ki za sedaj nimajo niti skupnega razen — vojaštva in orožništva. To sta dva temeljna stebra, na katerih počiva cela državna zgradba. Čmo-rumeni zakoni se niso še nikdar tako skrupulozno uporabljali v svojih najdenjših odredbah proti delavskemu razredu, kakor se to godi danes. Kar se godi v Vojvodini, kjer so celo naše gibanje postavili izven zakona, kjer naše sodrube brez vsakega vzroka ne samo zapirajo in preganjajo, temveč jih pretepejo in ubijajo, prehaja čez vsa grozodejstva španske invazije. V Dalmaciji ni nič boljša. Tudi tam so suspendirali naše organizacije, stranke in strokovne, vse funkcije in so bili pozoparti in ležijo v jeta, brez vsake preiskave. Na Hrvaškem in v Slavoniji izganjajo iz občin zastopnike komunističnega proletarijata in prepovedujejo svobodne shode. A v celih državi duše štrajke s silo in v lavi. Najnavadnejšemu gospodarskemu štrajku se pripisuje ne samo navadne politične, ampak tudi preukusne, veleizdajniške tendence. Zelo postavja buržuazija proti vsem našim štrajkom celokupni aparat brutalne državne sile in tako nam vsiljuje meenaki boj, ki zahteva vso mogočo žrtve. Zadnji železničarski in rudarski štrajki je položil v vsej svetlobi vse divjasto jugoslovanske buržuazije. Vlada jugoslovanske buržuazije pripravlja zakone, s katerimi bo pozakoniła vse svoje dosedanje nezakonitosti: pripravila se na to, da nam predvsem odvzame pravico do stavke. Toda buržuazija pozablja, da je pravica do stavke za proletarijat pravica do življenja in da se proletarijat ne bo obotavljal pred žrtvami, ko se mu boče odlegli taksna pravica. Ravnotežje pripravlja jugoslovanska buržuazija odločiti nasok proti osemurnemu delavniku. Toda tudi ta naslov se bo zlomil ob železni fronti ujedinenega komunističnega proletarijata Jugoslavije. Agrarno vprašanje stoji še vedno odprto. Reakcionarno-fenčično-ključni blok z velikalka na čelu je onemogočil celo demagoške pikavse rešitve tega vprašanja od strani-bankarstvene zajednice. Nezdovoljnost med masami delavnega ljudstva na kmetih vsled tega vedno bolj narašča; ona se kupči in vre, medtem ko dobivajo nje, begi, veleposredniki in grodi vedno več upliva na potek državnih zadev.

V takih okoliščinah, pri takemnem gospodarskem, finančnem in političnem položaju je bil sklican, se je vršil in se z najpogostejšimi rezultati dokončal drugi kongres naše stranke. Položaj, v katerem se je vršil in rezultati, s katerimi se je završil, dajejo visoki zgodovinski pomen temu kongresu. Potom svojih delegatov je govoril na kongresu vse organizirani proletarijat cele države. In slepiti, ki jih je stonil kongres, niso nič drugega kot resnični izraz razpoloženja in potrebe celoga delavnega naroda v del krutičnih dnevi.

In nič ni bolj naravnega, po vsem tem, kakor da je kongres, z ogromno večino glasov, odredil čisto komunistično orijentacijo stranke in z ravno tako veliko večino prinesel čiet komunističen program, komunistično taktiko in organizacijski statut, ki omogoča najpogostejšo enotnost stranke v vseh manifestacijah njenega življenja. Čistost v teoriji, jasnost v praksi, centralizacija in gibnost organizacije z enotnim centralnim strankinim svetom, to so osnovni rezultati dela tega kongresa, ki po svojem komunističnem duhu in po sadovih svojega dela pomeni dogodek zgodovinske važnosti.

Dočim je bil kmalu kongres ujednjenja samo množica manifestacija žele jugoslovanskega proletarijata za edinstvo in duhu tretje internacionale, je letošnji kongres v Vukovaru splošni tudi vse pojave za realizacijo te želje in je obenem konkretiziral svoj pristop k tretji internacionali.

Centralni Strankini Svet, kot neposredni izvoljenec in neposredni izraz razpoloženja Kongresa, smatra kot svojo prvo nalogo, da iz svoje prve seje po kongresu pošlje proletarijatu Jugoslavije ta manifest, v katerem se bodo, razen že četudi v najkrajši jh potezih opisane gospodarske, finančne in politične situacije, v kateri se država nahaja, naglasile tudi nujnejše naloge, ki se danes nalaagajo stranki za zaščito delavnega ljudstva kakor v mestih tako na kmetih.

Komunistična stranka Jugoslavije bo z vso svojo močjo nastopila proti politični in socialni reakciji, ki je zagospodarila v državi. Kot zastopnik delavnega ljudstva in naravni zaščitnik interesov ogromne večine prebivalstva te države bo komunistična stranka povedla najodločnejši boj proti teoriji združene meščanske reakcije, za svobodo tiska, shodov, dogovorov in združanja, za neovirano izvrševanje vseh zakonitih in ustavnih pravic vseh državljanov te države brez razlike spola in narodnosti.

Zavedajoč se svojih grobov in ljudske nezdovoljnosti, so se vse meščanske stranke, ki so se trešile na vladi, izogibale tokom celotga leta razpisati volitve in polkatiš ljudstvo, da pove svoje sočilo. Jugoslavija je edina dežela v Evropi, v kateri se po voljni še niso izvršile nobene volitve! Komunistična Stranka bo tudi naložila napravila vse, da onemogoči vladajočemu razredu to zločinsko odlašanje volilnega boja. Najbolj pa se bo borila proti poizku-

som buržuazijskih vladi, ki hočejo uveljaviti reakcionarni volilni zakon, volitve fubističnih, izigranih volilno svobodo, odvzeti volilno pravico celim družabnim vrstam in narodnostim te države; ustavo in druge temeljne zakone pa po svoji volji vrniti in prepovedati uveljaviti.

Pod okriljem mrčne militaristično-dvorske klike delajo vse meščanske stranke na to, da onemogočijo ljudstvu, da bi svojemu resničnemu razpoloženju dalo izraz v svobodnih volitvah. Ker se boje rezultatov volilnega boja za ustavotvorno skupščino, so ravno zaradi tega v projekt volilnega zakona tudi dale pravico vladarju, da lahko tudi ne skliče ustavotvorno skupščino, če se mu ta po svoji sebi ne dopade. Toliko se torej jugoslovanska buržuazija briga za voljo ljudstva! Tako torej razume buržuazija suverenost naroda!

Komunistične stranke bo angažirala vse svoje moči, da delavne mase obvesti o vseh teh naklanah, da te načrte onemogoči in da z vsemi sredstvi, s katerimi razpolaga, nastopi proti pripravljanju izjemnih postav proti delavskemu razredu. Komunistična stranka bo vodila najenostnejši boj za pravico do štrajka, za osemurni delavnik, za zaščito mezd delavskega razreda iz mest kakor iz vasi. Z ozirom na veliko nezaposlenost, ki jo gospodarska anarhija povzroča in v pogledu brezupnega izkoriščanja delavnih mas, ki ga buržuazija uganja v svojem nagnu za plenom in dobičkom, bo komunistična stranka zahtevala, da se izpolnijo in zgetovni izpolnjevanje delavske verstvene zakonodaje in delavsko zavarovanje pod izključnim vodstvom delavskih organizacij, tako, da vse breme zavarovanja pade na kapitalistično čezvrednost in na državo.

S protokom proti neprestanemu odlašanju neitve agencnega vprašanja in proti politiki izrabljanja žetve za kapitalistične in fiskalne koristi, bo vodila komunistična stranka odločen boj za resnično svetovno agrarno vprašanje in za nacionalizacijo izvoza in uvoza pod kontrolno delavskih organizacij. Vsa zemlja s celokupnim inventarjem mora brez vsake odlopnine pripasti onim, ki jo obdelujejo. S temi grobi mora stopiti delavno ljudstvo iz vasi v boj proti kapitalističnemu plenjanju in pomagati komunistični stranki, da udeležuje ta gesla.

V tem boju je zahtevo esirano celo delavno ljudstvo te države. Kajti buržuazija hoče zavlati vse breme državnih in izdatkevanje mnogobojnih žrtve: invazivov, vdov in vojnih sirot, izključno na ramena delavnih mas. Dočim vsa delavnega ljudstva je, da se asperstani tem položaju buržuazije in da pove-de bo za to, da vsa ta bremena padajo izključno na račun kapitalističnega razreda in njegove države. Pod zastavo komunistične stranke, za obrambo svojih upravičenih interesov, naj vse delavno ljudstvo te države stopi na plan s parolami: Proti dražnjaji Za konfiskacijo vojnih dobičkov! Proti novim bremenom in dolgovom! Vsa vojna bremena in vzdrževanje vojnih žetev naj padajo na kapitalistični dobiček in na eksploatacijo! Proti novim delavnim bremenom kakršnakoli vrste! Naj vsa davčna bremena padajo na bogataše in močnike kapitalističnega odročaja!

Da bi se pa ljudstvu omogočilo, da pove svoje sočilo o vseh teh perečih vprašanjih, ki se tičejo njegovih življenjskih interesov, da se doželi omogoči, da se opreči avtoritativne zakonodaje, administracije in duha upravljanja, da se očrta skaza, ki ji pravijo parlament, in da se osvobodijo zakonodajne zmešnjave, zahteva komunistična stranka, da se takoj razpiše volitve za ustavotvorno skupščino in da se pri tej volitvi, kakor tudi pri gredelnih občinskih volitvah zagotovijo popolna svoboda volilnice in izvrševanja političnih pravic za vse državljanke te države.

Kakor v notranjih, tako v vladajoči buržuaziji tudi v zunanjih odnosih proletariata, reakcionarni in kontrarevolucijski politiki. Ona gonit državo v vedno večjo holocajno sužnost in vedno globlje v gospodarsko, finančno in politično odvisnost od velikih imperijalističnih dežel, nadalje politiko razreda s posrednimi narodi in kontrarevolucijskega covarčenja proti sovjetski Rusiji. Proti taki protinacionalni politiki povzedejo komunistična stranka svoj glas in zahteva v imenu celoga delavnega ljudstva te države, da se takoj sklene mir s sovjetsko Rusijo.

Obdobjanje se svojim mednarodnim dolžnostim, se istočasno pridružuje bratstvom strankam ostalih držav in razglašuje bojkot Horthyevi Madžarski, apelira na delavce Jugoslavije, v prvi vrsti na prometne in območne delavce, da stare vse, kar je v njihovi moči, da bi se ne onemogočila oskrba te protidelavske države in da se poudere eden najodločnejših režimov, kar jih je sploh znemo v zgodovini.

V teh težkih razmerah, v teh nevdružljivih življenjskih pogojih, v tej brezobzirni reakciji, plenitvi in preganjanju, ki ga buržuazija vrši proti našemu gibanju, je interes vseh izkoriščanih delavnih mas, vseh onih, ki so brez pravice in ki so zatirani, vsi izkoriščani, in neprisiljeni, kisi se zberejo vso svoje demokratske stranke in da skupaj z njo, pod njeno zastavo, z njenim programom in parolami zopetno energičen boj za uničenje izrabljanja, odročaja in diktature pešice kapitalistov.

Proti vsemu temu z navdžanjem komunistični slovenski proletarijat, ki je tudi bil zastopan na našem kongresu v Vukovaru, poziva komunistična stranka Jugoslavije tudi ostale, še zapeljane slovenske sodrube, da vstopijo v komunistične organizacije in da se vpro izlušnjavajo, zapeljavanju in obkroževanju, s katerim bo buržuazija s pomočjo svojih

zvestih hlapcev, socialpatrojev, območevala nase strankov.

Pod zastavo komunizma, v obrambo svojih pravic in interesov, združijo se delavni narod mest in vasi! Samo s svojo združeno močjo, samo grupirani po gospodarskih in političnih organizacijah komunistične stranke si boš izvojeval svojo osvoboditev iz sužnosti, bode in nasilja!

Zivela Komunistična Stranka Jugoslavije!
Zivela Komunistična Internacijsional!
Vukovar, 27. junija 1920.

Vukovarski kongres je sklenil pustiti v Centralnem strankinem Svetu 4 odborniška mesta za Slovenijo prazna ter jih spopolniti v sporazumu z organizacijami, ki sprejemajo vse sklepe stranknega kongresa. Pojasnila v vseh stvareh daje vsak dan od 10.—12. in od 2.—4. Tajništvo Komunistične stranke Jugoslavije, Krekov trg, Mahrova šola.

(Konec.)

Dostavek

k članku IZ „JUGOSLAVIJE“, ki je bil priobčen 16. julija v „Delu“, nam pošilja dober sodrug Glas se tako-le:

„Člankar ni omenil, kar pa se ne sme zamolčati, da med „frakari“, ki zatirajo svobodo v jugoslaviji so tudi jugoslovanski socialpatroji. Seveda potem niso socialni demokrati žrivi preganjanja temveč komunisti, ki so v prvi vrsti zapirali. Kdor je izjavil, da je social-demokrat, tega so takoj izpustili na svobodo.

Omeniti bi moral člankar tudi velevažno dejstvo, da so naši „stari“ v svojem listu „Napreju“ sicer bolj postrani, ali jasno dovolj namigavali, koga naj bi se še stavilo pod ključ, ali izgnalo iz države. Započeli so sramotno osebno gonjo proti našim sodrugom Goloubu, Vencaju, dr. Lemežu in drugim. Nazadnje jih je bilo seveda vsega tega sram.

„Kmet. delavska zveza“ ni mnogo trpela, saj taka kakor je bila, ni bila „nevarna“. Pač pa so tembolj zapirali vsak lokal, ki je dišal po komunizmu.

Da se je vršila reakcija in še v večji meri, kakor opisuje člankar, to je res. Reakcija pa so občutili komunisti, a ne soc. patrijote. To bi bilo treba bi je pribiti. Soc. patrijote so — odsegli, kar so si želeli. A. Kristan in njegova družba pa so prid bili, ker se je ljudstvo ustrašilo. Onih 100.000 Kron iz zaklada „Konsumnega društva“ in v prid stavkujocih delavcem, je bil le p sek v oči. Toliko sem hotel povedati, oziroma dostaviti omenjenemu članku, da se bo prav umel.

—E—

Delavci! Naročajte in širite „Delo“. Za je vaš list, list izkoristnih in brezpravnih!!

Pabrki.

„Vera je stara baba“ tako pravi „Mladika“ in „Goriška Straža“ da je baje razlagal vero sodrug Tuma na shodu v Medani. Zato je vera med ubogim slovenskim ljudstvom seveda zopet v nevarnosti. Na shodu v Medani pa je sodrug Tuma med drugim rekel: „Stare stranke so prišle ob moč, o liberalcih sedaj ne govori nikdo več, predvojna klerikalna stranka pa ima toliko moči kot stara baba.“ Posvečeni teologi „Mladike“ in „Goriška Straža“ pa so naredili iz zastarelega klerikalnega „sv. vero“, in pridigujejo klerikalno vojno radi razlajanja sv. vere.

Na shodu v Vipavi je sodrug Tuma rekel besede: „Stara država nasilstva je izpolnila svojo nalogo, mi in italijansko ljudstvo moramo razrušiti to staro obliko italijanske kakor jugoslovanske države.“ Dopisnik vtiparske inteligence pa je izpustil be-edicio in tri pravi: „Dr. Tuma ni več slovenec, sam se šteje med italijansko ljudstvo, je toraj izdajalec slovenske domovine.“ To je gospodom i teligentom okoli sloven kega „Pipi“ resna polemika proti komunizmu!

No „Edinost“ si je proti komunizmu najela tudi filozofa-socialga, ki modruje. „Kulturni temelj je potreben ti j. narod se mora nahajati že na kaki kulturni stopinji.“

Ta temelj Slovenci imamo. Paziti pa moramo, da se ta temelj razgiblje in iz njega z a te košato drevo. Zato pa je treba kompliciran st or, zakaj sestoji iz volje in moči do razvoja. Volja sama pa ne zadostuje, marveč narod mora imeti tudi moč. Narod mora „hoteti“ mora „moči“ hoče naš narod to? Odgovor naj bo kratek „hoče!“

Ali ni to učen povedano, pa ob enem poljudno in razumljivo? „Narod se deli v priprosto in izobraženo ljudstvo. Večina naroda pa je odvisna od kulture celokupnega naroda, preprosta, in izobraženega. Med preprostim in izob aženim pa j. često prepad. Preprosto ljud tvo ne more zmanjševati tega prepada. V to je pokli-

cano „zobazeno ljudstvo.“ — „Narod ima svojo plemensko dušo“, na kateri sloni njegova kultura, samo na podlagi te duše je možen razvoj človeštva.“

Ali je mogoča teja nesmisel in veča kolobacija. Le pač ne vohala „dusevnost“ na dušnega narodnega učnjaka je zmajna kaj takega! Odklanjanje komunizma alia Tuma-Gustac iz h ja iz nazora i bolshevnice mate jali ma. Delavski agitatorji bi morali znati, da je materijalizem stara lajna. Tudi Feuerbach je pozabljal ime v resnem znanstvu. Moderni filozof se torej materializma i komunistov sočutno smehlja!

„Marks je gradil svoj sistem na materijalizem, a mu zgodovi a to še opro ti, ali kdor za nim jenile to staro šaro za osnovo socialne reforme, ta je reakcionar in starokopinež!“

„Naši komunisti naj se torej temeljito pouče o stanju moderne modroslovja, potem boimo mogli začeti razpravljati o temeljih socialnega reda, z uma svillim mečem.“ — „Glede metode odklanjanja komunizem, ker zahteva potom sedanje civilizacije.“ — Metoda je filozofu Edinosti polom.

V taktičnem pogli do štejemo našim komunistom v zlo, da so zatajili našo narodnost in naš narodne zahteve. Taktika je filozofu Edinosti narodnost. Ali ne vedo komunisti kako neizmerno visoko stoji naša narodna pesem nad laškimi klarfarijami? Prav lahko pogrešamo italijansko kulturo. Toraj „zuers“ collegium logicum“. Tumov komunizem odklanjanja v interesu najvišjih človeških idealov“.

Ali je mogoče bolj bedasto in Ignorantno pisati? O filozof, o filozof Edinosti! — Ne collegium logicum — še e abc ti je treba! Ne veš kaj je komunizem, ne veš kaj je materijalizem, ne poznas Mark-a in Feuerbacha, ne razumeš posameznih pojmov, ne veš kaj je taktika in italijanska in s'overska kultura ti je španska vas!

„Naša čoba je doba socialnih revolucij. Socialna rvolucija se je začela s popolno zmag v slovenski Rusiji. Od ondod se polagoma š r in pripravila pot v vseh rdeboženih smereh. Jugoslaviji bo toraj dati tako državno obliko, ki bo odgovarjala duhu časa. Jugoslovanska ustava mora toraj je naprej izključiti razredno borbo“.

„Tista državna osnova, ki je izraz posameznih demokracij se kliče parlament. — Za evropskega domnevno demokracijo pa se rabi beseda parlamentarizem. Moderni parlamentarizem je povsem, kar smo do sedaj našli na njem, negacija socialne vrednosti, ki jo ima človek.“

Toraj zasluga revolucije je slovenska Rusija, iz naukov ruske revolucije naj bi s osnula jugoslovanska ustava, — a zato se mora izključiti razredno borbo! O kletpa a slovenska prababica, i aj ne veš, da so rusko revolucijo izvedli Lenin in bolševiki? Kaj ni ruska revolucija najodločnejši razredni boj proletarijata proti inteli-genci, meščanstvu in kapitalizmu! Pa slavši Slovensko Rusijo“ da ji odrekoš to, kar je danes veličastnega na njej, orjaški boj razredno zavedenega delavstva proti združenemu meščanstvu cele zapadne Evrope! Kakšna bi toraj morala biti jugoslovanska ustava, ako bi hotela biti res slovenska po vzgledu ruske revolucije?

Ustava z belgrajskim parlamentom, s kraljem, s koritarij in verzniki združene SHS inteligence? Ali ne praviš, da je parlament negacija socialne vrednosti? Ali kralj in car, oboje besedi tukji, nista negacija pravadne slovenske občinske samovlade? Kaj pa so bili Slovenci, ko so stopili v zgodovino, ali niso bili priprosti delavci na rodni zemlji s svojimi več mi in svojo staro pravdo? Ali n slovensko ljudstvo proletarec na sebi? — Razredna borba je za slovenske proletarce borba za osvoboditev na lastni zemlji, boj za stare svoje veče, za staro svojo pravdo!

Al ni uredn ka „Ednost“ prav nič sram, sprejemati take gorostane nezvestnosti in budalosti?? Seveda ga ni sram!

Vabilo na novo naročilo!

Naš list „DELO“ izhaja

trikrat na teden

in sicer vsak ponedeljek, vsako sredo in vsa kpetek.

NAROČNINA

za celo leto znaša Lir 30—

„ pol leta . . . „ 15—

„ tri mesece . . . „ 7-50

mesečno . . . „ 2-80

Posamezne številke se bo podajalo tudi v nadalje po 20 stotink.

In sanjal je o Vilah. Prišla je Vila iz gozda in se mu nasmehnila, in vabila ga je v gore, da mu razkaže vse divje krasote temnih prepado in nebotičnih skalin.

„Kaj? Se višje gor?“ se je branil Popok. »Tega pa ne! Le sami pojdiš gozdno, nas je itak malo v telesu in pasu, ali jaz ... Ne, ne, mi Hvala, niti za 50 od sto provizije ne!«

»Ali človek, ne spoznaš li, da te ljubim, z vsem srcem ljubim. Ah!« se oglašila Vila milo.

»Kaaaj?« se je začudil prav na široko Popok. »Vi ljubite? Mehe? Nak, nak. Kaj pa tudi na meni ljubite? to je pa last, ki mi jo stavlja konkurenčna firma.«

»Ne past, o j me! Ljubim te, ker vsaka Vila mora ljubiti človeško srce. Človeško srce je tako toplo, toplo; a Vilino je tako hladno kakor gozdni izvir. In zato se Vilinemu srcu hoče človeškega srca, da se ob njem ogreje. Ah in tebe sem izbrala! Vse popoldan sem te občudovala, ko si tako zamišljen lezel v goro. Ah, kako mora biti tvoje srce toplo! in neizrečno milo ga pogleda.

»Seveda, seveda!« hiti Branišlav zmeden. »Toplo mi je, toplo! Srajca mi je bržkne se zdaj od potu mokra na ležati. Očelod menda moje toplo srce. Kar se pa vašega srca tiče, pa ni prav nobeno čudo, da je mizlo. Zakaj pa hočite tako razgledati okoli po gozdu in v noči.«

»Razgledana?« se začudi Vila in se jame ogledovati.

»Razgledana, da, in s tem sem pravzaprav še malo rekel. Vsaj to tancico, ali pajčevino, ki jo nosite preko tam, daje si na prsih make pripeti. Čakajte, jaz imam najboljše zaponke na razpologo. Take dobavlj je naša tvevka in nobena druga v Evropi. Pogledjte uzorec tui! Pesolčno sofitno, moderna izvedba in ceno, ceno, da, skoraj zaotaj! Ducat 24 stotink, in ne zaslužimo niti 1% pri njih, na mojo častno besedo. Koliko ducatov blagovolite naročiti? Petdeset, sto?«

Vila je bila presenečena. (Dajle prih.)

Naša beseda

Ze dolgo časa krožijo po Trstu in drugod vesti, da se namerava napesti naše proletarske institucije. Te vesti so se pomnožile in utrdile zlasti po nacionalističnih dogodkih, ki so se v priporočili v Splitu in Trstu, pod tajno toleranco državnih oblasti.

Naše strankino glasilo je že povedalo v tem oziru svoje mnenje in je v tem oziru tolnačilo prav dobro tudi naše splošno mnenje. Kar je bilo napisano, podpišemo z obema rokama in nič mimamo, da bi kaj dostavili. Mi nismo ne Italijani, ne Jugoslovenci, v nacionalističnem pomenu te besede. Mi nismo proti nobenemu narodu, smo le proti vsakemu nacionalizmu, naj bo ta na kateri si budi strani.

Vi vemo, da toliko časa, dokler bomo imeli nacionalizma, dokler bodo obstojali na eni in drugi strani neodgovorni elementi, katerim bodo ustave obložile dovolile, da smejo nemoteno nadejati svoje burke, do tedaj se bodo vedno ponavljali dogodki, kakršni so se odigrali v Splitu in Trstu.

Naše stališče v tem oziru je jasno in precizno: Odstrijemo krepilje obeh nacionalizmov, in med obema tu živečima narodoma pride nedvomno do sporazuma. Ako ne pride do tega sporazuma in zlasti še do sporazuma dveh držav, tedaj bo naša dolžnost, da se ravnamo po sklepih naših najvišjih političnih in gospodarskih organizmov, ki so tudi že izrekli tozadevno svojo besedo.

Toliko kar se tiče splošnega stališča v državi. Kar se tiče specifičnih lokalnih zadev z ozirom na prej omenjene govorice, bi radi povedali tole:

«Mi smo pripravljeni braniti do dna in z vsemi sredstvi one naše politične in strokovne pravice, ki smo si jih izvojevali v dolgih in težkih bojih. Na enak način bomo branili vse naše politične, gospodarske, kulturne in čimkarske institucije in organizacije. Napram tem organizacijam si prevzamemo vse odgovornosti in jim pravimo:

«Ako bi se hotelo na kak način spraviti v nevarnost življenje teh naših organizmov, tedaj bo treba reagirati z vsemi sredstvi in sicer bodisi v individualnem kakor tudi v kolektivističnem oziru.

Zob za zob, klin s klinom. V nobenem oziru ne moremo več prenašati nikakršnega nasilja od strani naših, več ali manj odkritih nasprotnikov.

Dobro vemo, da v boju proti gotovim neodgovornim elementom ne bomo mogli računati na pomoč, niti ne na objektivnost ustavnih oblasti; toda nič ne de. Računali bomo le na svoje sile in na svoje moči in bomo reagirali z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Tržaška delavska zbornica.
Tržaška socialistična sekcija.

Pomagajmo političnim
preganjancem

Političnim, strokovnim in kulturnim
organizacijam v Julijski Benečiji

Sogrugli, delavci!

Ona reakcija, ki divja že nekaj mesecev kakor vihar v teh naših nesrečnih pokrajinah, nima namena da bi poenotila.

Na sto in sro naših sodrugov ječi po ječah ker so zakrivali velik zločin, da so se izjavili za komuniste. To so sodrugi iz Tinjana, Pulja, Trsta, Krasa in mnogih drugih delov Goriške in Istre, ki že dolgo časa čakajo na razpravo, ko naj jih reši zapora. Mora jih rešiti, ker niso ni esar jaz skrivili. Toda v zapore prihajajo vedno novi sodrugi, vedno nove žrtve. Naša dolžnost je, da pomagamo na vse mogoče načine onim, ki se žrtvujejo in trpe za komunistično idejo. Otroci in družine onih, ki ječe po zapori in bolnišnicah, vprašajo po pomoči za svoje in mi smo dolžni, da jim jo damo.

Po inicijativ političnih in strokovnih organizacij se je izvolil v Trstu »Permanentni odbor za politične preganjance«, ki si je prevzel tudi nalogo, da poskrbi zatočenecem pravovarstvo. Ta odbor bo pričel nabirati prispevke za preganjance. Nabrane svote v denarju se bo objavilo v strankinih listih. Sedež odbora se nahaja v Delavski zbornici v Trstu, via Madonnina 15, vrata št. 1.

Nabirajte pridno in pošiljajte nabrane svote redno na omenjeni urad.

Komunistično posojilo

Dolžnost vsakega, ki more je, da podpiše komunistično posojilo. Prispevke naj se pošilja po pošti ali osebno na naše uredništvo: Trst, via delle Zudeche št. 3.

Železnikarji proti meštanski in
nacionalistični reakciji

Sindikat železnikarjev v Trstu je na svoji večravnosti seji glasoval resolucijo proti meštanski reakciji, proti dogodom, ki so se vršili v Rimu in v Trstu ter sklenil, da brani pravice vseh onih železnikarjev, ki niso pristojni v Julijski Benečiji. Že misli, da bi zamogli prenesti železnikarji mimo tako postopanje je nevarna. Železnikarji ne bodo izdali nikdar svojih tovaršev, pa naj bodo isti katere si budi narodnosti.

Proti legurju in grizli

Municipij razglasi:
Slednje tedna sta se pojavila v mestu in posebno v predmestnih grizli in legar.

Zdravstvene oblasti se trudijo z vsemi sredstvi, ki so jim na razpolago, da omeje te nalezljive bolezni, potrebno pa je sodelovanje prebivalstva. Griza in legar sta nalezljivi bolezni, ki se preneseta z osebo na osebo potom izločenih snovi (blata in sline). Bakteri prenašajo roke bolnika, roke bolnikovih strelčkov, umazano perilo bolnika, strnišča in greznice, okužena voda, sadje, zelenjava, z okuženo vodo razredeno nepravito mleko, muhe, ki iz strnišč prenašajo bakterije na jedila itd.

Priporoča se tedaj prebivalstvu, da se takoj obrne do zdravstva, ko hitro se pojavijo prvi znaki bolezni. (Pri grizi: mrzlica, bolečine v trebuhu, kravato sluzasti pojavi pri izpraznitvi telesa). Da more oblast ob pravem času odrediti vse potrebno, da zabrani razširjenje bolezni, je potrebno, da se ji, kakor je zakonito predpisano, naznani vsak slučaj, ki bi bil tudi samo sum.

Bolnika treba izolirati ali na domu ali v bolnišnici, njegovo blato je treba razkužiti z apnenim beležem ali z drugim razkuževalnim sredstvom, da se strnišča in greznice ne okužijo. Priporočajo se največje snago strnišča in greznice in razkuženje istih. Strnišča naj bodo previdno s pokrovi. Uničije naj se muhe.

Priporočajo se zmerneje v jedi in pijači. Naj se ne pije voda iz vodnjakov in nepravito mleko. Sadje in zelenjavo treba dobro oprati; sadje pred zaužitvijo olupiti. Kdor se bo ravnal po teh navodilih ne oboli na nalezljivih boleznih in tako tudi njegovi domači ne.

Delavci! Naročajte in širite
„DELO“. To je vaš list, list izkoriščanih in brezpravnih.

Volitve v upravni svet bolniške blagajne

PRAVI DELEGATI:

Angelini Aleksander, kovinar
Augustinčič Viktor, uradnik
Babuder Franc, tiskar
Bradac Herman, uradnik
Budina Josip, uradnik
Buttazzoni Karel, klesar
Buttignon Anton, občinski uslužbenec
Canaruto Marij, pristaniški delavec
Cecada Ivan, kemični delavec
Comel Marcel, tiskar
Concion Josip, tramvajski uslužbenec
Cosani Alojzij, zidar
D'Ambrosi Jakob, težak
Debeuz Pavel, tramvajski uslužbenec
Furlan Franc, zidar
Guesner Viktor, zidar delavec
Gerin Anton, tiskar
Gervasio Fulvi, pek
Gherlani Josip, zidar
Giacomini Ivan, pristaniški delavec
Hacker Henrik, delavski vodja
Hvala Alojzij, uradnik
Imreša Anton, uradnik
Kervin Karel, kovinar
Krisanovsky Raymond, kem. delavec
Klietich Leopold, uradnik
Knafflich Alojzij, težak
Laurencich Anton, uradnik
Lozsch Angel, pek
Marasovich Jakob, uradnik
Marcusa Ruggero, bolniški strelčnik
Maršich Nazarij, kovinar
Maurer Guido, slikar
Millig Ivan, pek
Mirk Josip, kovinar
Montebugnoti Avgust, pometar
Molon Franc, pristaniški delavec
Mussel Peter, uradnik
Narduzzi Dominik, trgovski uslužbenec
Norio Hugo, uradnik
Occhio Franc, bavec
Padovan Josip, zidar delavec
Pascottini Viktor, kovinar
Pascutti Manli, električist
Pissok Emil, strojnik
Puntar Alojzij, pristaniški delavec
Rossitto Jakob, krojač
Rubich Dionizij, lesni delavec
Sabadin Renat, kovinar
Saber Remigij, električist
Schiemer Oton, mehanik
Slamich Viktor, pek
Stella Lovrenc, zidar
Urbanetz Alojzij, težak
Ulcigrai Robert, kovinar
Valenti Anton, kovinar
Visintini Ulihi, čevljar
Visniker Vasko, uradnik
Vrabec Karel, čevljar
Vram Karel, uradnik

NAMESTNIKI:

Battig Ivan, kovinar
Battilana Attilj, čevljar
Chincich Helektor, uradnik
Comel Franc, mizar
Dell'Agnoio Peter, uradnik
Del Nel Ribard, uradnik
Facchini Ivan, slikar
Hainer Filip, težak
Kaiser Rudolf, kemični delavec
Krische Josip, trgovski uslužbenec
Luis Ribard, težak
Lupieri Hildebrand, krojač
Okretich Anton, pek
Periz Ivan, tapetirar
Sussek Josip, uradnik
Tarozzi Leonid, častnikar
Valerio Elia, knjigovoz
Visintini Ivan, kovinar
Zaonca Josip, zidar delavec
Zennaro Viktor, pek
Zupancich Frederik, kemični delavec

Volitve se vrše v nedeljo 25. julija v dopoldanskih urah v poslopju bolniške blagajne ul. Gelsi 15.

Vsako podjetje je sprejelo za svoje delavce dolžne izkaznice. Od podjetja naj jih torej delavci, uslužbeni, uradniški zahtevajo.

Zaupniki v trgovinah, podjetjih, trgovinah št. 4. d. ali delavci sami, kjer zaupnikov ni, poberejo te izkaznice in jih nesejo svoji organizaciji.

Organizacija jih nato izloči tajništvo Delavske Zbornice.

Na dan volitev jih tajništvo Del. Zbornice nese v volilni kraj, ter jim priloži sorazmerno število tiskanih glasovnic, ki bodo nosile goreni imenik.

Kdor volilne izkaznice ni prejel, gre osebno po njo v urad bolniške blagajne, dnevno od 9 do 14 ter od 17 do 19.

Zveze in federacije so naprošene, da čimprej dvignejo volilne izkaznice Bolniške blagajne svojih članov ter jih izroče tajništvo Delavske Zbornice.

Razširitev oblasti sedanjih komisarjev v novih pokrajinah. Iz Rima prihaja vest, da je ministrski svet sklenil bolje opredeliti oblast obeh komisarjev Jul. Benečije in Trentinskega. Ta oblast se jima bo razširila na način, da bosta imela isti vpliv in isto moč kakor bivši avstrijski namestniki. Postalo bosta skoraj nedvomna od komend. Salate in njegovega urada ter odgovorna edno Giolitti in podjarku Porziju. S tem se politična moč komend. Salate občutno zmanjša, ostanejo mu edino le upravni posli.

Za državne vpokojence. Društvo drž. vpokojencev v Trstu vabi svoje člane, da dvignejo tozadevne izkaznice v uradu ul. Olmo 4. II. nadst. Opozarjajo se istočasno vsi člani, ki bi ne sprejeli penzije ali bi imeli pritožbo, da se obrnejo na društvo, ki bo poskrbelo nadaljnje korake.

Društvo je te dni predložilo centralnemu uradu za nove pokrajine in komend. Musconij spomenico. Slednji je obljubil, da bo podpiral upravičene zahteve v spomenici.

Opozarjajo se člani, da jim je v društvu za vsak slučaj na razpolago pravna pomoč, in da se torej v danem slučaju obrnejo na društvo.

Trgovsko brodogradništvo Avstro-Ogrske. Sklep konference v Spa je določil Italiji skoraj vse trgovinske ladje bivše avstro-ogrške države. To očitno, kar se tiče ladijske tržniške Lloyda. Angleška vlada je že nekaj zaplenjenih Lloydovih parnikov vrnila, druge bo v kratkem Francoška vlada deluje v tem pogledu bolj počasi. Zavezaniki so seveda zahtevali, da tržaški Lloyd dokaže italijanski značaj periplovne družbe, ker bi se vrnil v Italijo, saj samo v tem slučaju popolnoma izvršila.

Na svojem generalnem zboru dne 20. julija je tržaški Lloyd tudi dokazal ta značaj, ker je danes krog 70.000 njegovih akcij v rokah italijanskih državljanov in le 1.500 v tujih rokah.

Tudi paroplovna družba Cosulich je doprinesla isti dokaz: 75% njenih akcij je v italijanskih rokah.

Ni se jasno kateri del avstrijske trgovske mornarice se odkaže Jugoslaviji. Njej se bodo določile ladje, ki so brezdvomno jugoslovanske narodnosti. Ali mnogo paroplovnih družb dalmatinskega obzolja se v tem pogledu še ni izjavilo, zato danes še ni možno določiti točno višokost odmerka, ki pripade Jugoslaviji.

Rok za oddajo orožja in municije je podaljšan do 31. t. m.

Pogreb poročnika Cassiana, ki je bil ob znanih nemirih hudo ranjen na glavnem trgu, ter je v sleden uru, se je vršil v četrti ob 9h jutraj ob oblihi udeležbi vojaških in civilnih oblastnih. Pri pogrebu ni prišlo do nobenih incidentov.

Veselica izobr. društva »Karol Liebknecht« pri sv. Mar. Magd. zgor. je v sled oblastvene prepovedi prenešana na nedeljo 25. t. m.

Vrtna veselica skedenjskega izobraž. društva se vrši, kakor je naznanjeno, v nedeljo 25. t. m. v prostorih gostilne »Kotal«. Začetek ob 16. Svirali bosta dve godbi pod vodstvom kapelnika Flego, peval bo zbor pod vodstvom pevovodje E. Cerocchia. Ples prične tobo ob 19. pri plesu svira orkester pod vodstvom Miklavčiča.

Obljubila se lep pevsko glasbeni večer s pristožno sodružno zabavo. Udeležba bo torej vsakekoro ogromna.

Godbeno društvo »Lira« v sv. Križu javlja, da od prireditve (tombole) dne 11. julija ostali čisti dobiček L. 306 razdeli sledeče: polovico za šolske potrebe, to je L. 150, ostalo polovico L. 156 za dobrodelne namene (za invalide).

Grozovit zločin
Menjalec denarja kloroformiran in
zaklan

Včeraj se je raznesla po Trstu strašna vest o umoru menjalca denarja Arduina Davanza, starega 23 let, ki ima svojo menjalnico v ulici della Borsa skupno s Tavello.

Medtem, ko krog poldanskega časa ni bilo razven Davanza nikogar v menjalnici, sta prišla dva dosedaj še neznanca zločinci v menjalnico ter ga napadla. Zavezala sta mu usta z robcem, ki je bil namočen v kloroformu, tako da je moč izgubil zavest. Potem sta mu zvezala roki in nogi, ga nesa v sobico za menjalnico in mu tam z ostrim nožem preceza vratno žilo.

To sta bržkone naredila, da s smrtjo žrtve odpravita pričo, ki jih je morda pomenila, ali bi jih spoznala pozneje.

Nato sta odšla blagajno in predalec ter pobrala denarja in vrednostnih papirjev za 40.000 lir vrednosti, ter odšla.

Malo nato je vstopil Davanzov prijatelj g. Staller v menjalnico, da po svoji navadi pozdravi menjalca. Ko ga ne najde v menjalnici, stopi v stransko sobico, kjer ga vidi ležati v krvi. Takoj zaklene vrata, in pribeželi je nekaj sedetov ter redarstveni poročnik Rossetti. Ti so telefonirali rešilni postaji in redarstvu. Zdravniku Zennaru, ki je prihitel na lice mesta, ni preostalo drugega nego ugotoviti smrt nesrečnega Davanza.

Redarstveni organi in sodnijska komisija so tudi kmalu nato prispeli. Zločinci sta pa tako previdno izvršila napad, da skoro nista zapustila sledu za seboj. Našel se je le tramvajski listek iz proge Scussa. Jeli pa ga je izgubil eden izmed zločincev, ni še ugotovljeno.

Pač pa je neki gospod, ki je včeraj krog ene popoldne slučajno šel mimo Davanzove menjalnice, opazil dva ele-

ganina mladeniča, ki sta ravno stopila iz menjalnice. Eden teh je držal zavoj pod pazduho.

Vsled ukaza vit. Carustija je bilo izvršenih nekaj aretacij, med njimi tudi ona daktiografka, ki je uslužbena pri Davanzu, vendar se je slednja aretacija izvršila le bolj iz previdnosti.

Značilno je, da sta dva zelo sumljiva človeka že dan prej prišla v menjalnico, ter se med menjavo 100 dinarjev ostro ogledovala po nji.

Vse pa kaže, da sta bila zločince dobro poučena o navadah, ki so vladale v menjalnici.

Umorjenega moža so našli včeraj pri gostilni Tonda pri Sv. Alojziju. Neka punčka je baje videla kako ga je nekdo zabodel, pa se ne ve zakaj.

Poskus tatvine. Vsa ulica je bila pokonci, ko so predvčerajšnjim krog 4. jutraj iz nadstropja nad lekarno Marinčevich odmevali klici: »Primitite tatul«. Zaspali mešanec istrske ceste so planili do oken, in nekdo je celo ustrelil iz samokresa, da privabi organe javne varnosti, t. j. karabinjerje, ki imajo svojo postajo nekoliko višje. Ti so takrat tudi prišli z vso naglico, nekateri kar v srcaji in spodnjih hlačah z musketo v roki. Zal, da ves ta hrup ni imel zaželjenega uspeha, ker tatitci, ki so hoteli okraški omenjeno lekarno, so jo pobrisali v podstrešje in od tam, skozi neko lino, v neznane kraje.

Godzna požarja. Predvčerajšnjem sta bila naznanjena dva požarja v tržaških godzih nasadih, eden večji blizu sv. Križa, ki so ga ognjegašci ugasili po peturnem delu, drugi manjši pri Barkovljah. Uzrok požarjenja so bržkone iskre, ki so padle iz dimnika mivovoznih vlakov.

Ljudski oder

V nedeljo, dne 25. julija 1920 ob 9½ bo v veliki dvorani »Delavskega doma«.

Izvenredni občni zbor »Matice«.

Dnevni red: Pristop k »Visjemu kulturnemu svet« in sprememba pravil v to svrhu. Poroča izvrševalni tajnik.

Vabijo se vsi člani Matice, da se zborovanja gotovo udeležijo, nvažuje točko dnevnega reda. — Istotako vabimo podružnice, da pošljejo svoje delegate za vsakih 50 članov po enega.

Odbor osrednjega vodstva. Nadzorništvo.

Podružnica Ljudskega odra na Sovranšču. V soboto 23. t. m. ob 20.30, seja veseličnega odbora.

Energična samostojna kritika ni le življenjska pravica delavskega razreda, marveč je tudi njegova najvišja dolžnost. Na krovi naše ladje smo branili največji ali najlepši bogatstva človeške družbe, ki so bila izročena v varstvo proletariatu in med tem ko dirja meštanska družba, o meštastvu in osramočeno po petletnem kravatem plazu, v svoj neizogibni prepad, mora mednarodni proletarijat združiti in bo združil, vse svoje sile, da dvigne na dan ene zlate zaklade, koje je pustil v kravatem vrtnu svetovne vojne in v trenutku splošne blodnje, da so se pogrezili v blato.

Roza Luxemburg.

Rdeči utrinki

To življenje vagona ni ne večeno. Človek res trpi glad in mraz, tudi pri tem vživa prostost, nima nobenih predstojnikov in je gospodar svojega življenja. Te dni sem bil lačen in jezen; sedaj mi je boljše in gledam nebo. Zvezde mi pravijo: to ni nič, le pojdi naprej po svetu in ne pusti se premagati od nikogar.

M. Gorhi.

Kapitalist je napisal na svojo železno blagajno besedo »Domovina«. Sedaj zahteva od delavstva naj gre in naj »Domovino« brani.

Scalari.

Ako poveš mešanstvu, da v bodoči družbi ne bo denarja in da ne bo mogoče postati milijonar ti takoj odgovori. Tedaj ne bo več umetnikov, ne bo več znanstvenikov in izumiteljev. Zakaj naj bi se človek trudil, da bi kaj iznašel ali kaj lepega naredil, ako ne bo dobil za svojo iznajdbo posebno denarno nagrado. So tem priznavajo, da v današnji družbi ne delajo ljudje iz ljubezni do dela ali do umetnosti marveč iz hrepenjenja po profitu. Pa vendar pravijo, da smo mi čisto navadni materialisti, ki mislijo le na svoj trebuh, oni pa da so veliki nesebični in idealisti. Kakšna laž.

Matvej.

Kmetijski pregled

Kmetijska in vrtnarska zadruga v Trstu (ul. Raffineria 7), šteje danes krog 1500 (tisoč petsto) organiziranih članov. Vsako delo pa rodi le uspehe, ako se vsak član zanima za zadržno delovanje. To delovanje pa se jasno zrcali v naših poročilih v »Kmet. pregledu« »DELA«. Zato priporočamo, da se vsaj večina naših zadržnikov naroči na »DELO«, ki je naše društveno glasilo. Kdor nas podpira, podpirajmo ga tudi mi! Kdor pa nas zaničuje, omalovažuje, napada, onemni ne dajmo gostoljubne strehe. Zadržniki, naročajte torej »DELO«, ki nam v vsaki številki svoje trikratne izdaje na teden brezplačno in blagohotno daje na razpolago svoj prostor za zadržne objave in tako zadrugi prihrani lep denar.

NACELSTVO.

Zvezu kmečkih zadrug in drugo

V 26. številki našega lista od 16. t. m. je bil objavljen pod naslovom: »Zveza kmetijskih zadrug« članek, kateremu je izostal pomotoma podpis in komentar. Tako je izgledalo, kakor da se uredništvo strinja s porcem z vsebino, s sklepi in predlogi omenjenega članka ali celo, da je bil članek spisan direktno v uredništvo. Med tem je res, da članek ni bil spisan v uredništvo in niti ni res, da bi se mi strinjali popolnoma z vso vsebino omenjenega članka. Kdor sledi pisavi našega lista, si bo nedvomno svest takoj, da vsi loči imenovani članek popolnoma od nečel in bojne metode, ki jim sledimo od kar smo prišli prvi na dan.

V članku zagovarja pisec potrebo po ustanovitvi neke nadstrankarske zveze kmetijskih zadrug, potom katere samo se lahko privede, po njegovem mnenju, do nekega skupnega delovanja brez razlike strank, »ki edino nam more doprinesiti uspeh, ki nam je potreben, da rešimo s tem gospodarstvo našega kmetu, našemu narodu.« Svoj predlog utemeljuje pisec s tem čez, da živimo v narodno mešan krajih, da smo v narodu monšinar in je vsled tega potrebno, da se združijo pri nas vse razpoložljive sile, brez razlike strank.

Najprej je precej neutemeljena misel, da je položaj posameznih stanov v narodno mešan krajih drugačen od položaja v čisto enonrodnih pokrajinah. V mešanem ali nemešanem okraju, povsod so razdeljeni ljudje na razrede. Povsod imamo na eni strani izkoriščane, na drugi izkoriščevalce. Narod ni nikakršna homogena enota in misel ali up, da bo vse prav kadar se združijo v narodu vse razpoložljive sile brez razlike strank, ne le ni resna, marveč je vedno tudi škodljiva izkoriščateljskim slojem. Ako bi bila sploh resno mogoča združitev na narodni podlagi vseh slovenskih kmetijskih zadrug, potem res ne vemo, čemu se je ustanovilo nove zadruge tam, kjer so že obstajale. Ustanovilo pa se jih je, ker niso imele prejšnje, že obstoječe, dovolj energije in delavne sile v sebi in pa ker niso dovolj energično zastopale interese najnižjih slojev. Ako je bila potrebna ustanovitev novih zadrug, tedaj bi bila »nadstrankarska« združenje neločljiva, neresna in nedvomno škodljiva novim zadrugam, njihovim avtonomnim in njihovem delovanju. Ako pa se hoče združiti in se izkazuje ta kot resnično potrebno, tedaj pa res ne vemo, čemu se je ustanovilo nove zadruge in se nadlegovalo po nepotrebnem ljudi in javnosti.

Poleg tega ostane še to, da kdor hoče združevati na narodni podlagi, loči kar je združeno na mednarodni podlagi in mesto družiti dejanske razdalje, loči to kar resnično spada skupaj, t. j. loči materialno polje delca in vrtnarja narodno na način, da bo med njima nadaljeval boj mesto, da bi nastalo skupno delovanje za skupne koristi.

Pa je še nekaj pri nas v mediji že... bi dejali, od pametnosti. Vsakdo, ki hoče povedati nekaj zelo novega, nekaj s čimer naj bi se zadovoljilo bogi in ljudci, nekaj kar naj bi bilo edino resno, združilo za vse gospodarske in nacionalne in politične probleme, tedaj izpregovori tujejezno besedo: »nadstrankarsko«. Biti nad strankami, biti izven strank, to se zdi mnogim ljudem nekaj naravnost nadzemnega. Kaj stranke, kaj socialisti, kaj liberalci, kaj klerikalci, mi nočemo biti nič in hočemo biti obenem vse. In v Trstu pomeni ta nič in to vse tržaško »nadstrankarsko« narodno stranko. Biti nadstrankarski, pomeni biti slovenski tržaški narodnjak. Nobena gospodarska ali kulturna ustanova ni direktno strankarska. Saj se nobena taka institucija ne bavi s strankarskimi vprašanji. Vendar tma vsaka taka institucija svojo oporo v eni ali drugi stranki. Kar imamo v Trstu in okolici slovenskih »nadstrankarskih« stanov, vse so imele in imajo še vedno oporo pri slovenski narodni stranki. To oporo si bodo ohranile tudi v nadalje, ker je to njihova njuna potreba. V toliko so strankarske tudi one institucije, ki so jih ustanovili naši sodrugi in ki se naslanjajo na našo socialistično stranko, v kateri iščejo svojo oporo. Na katero stranko naj bi se naslonila takšna »nadstrankarska« zveza kmetijskih zadrug? Seveda, boste odgovorili, na narodno stranko, ki je nadstrankarska. Zato bo torej postala zveza prav kmalu, mora postati, orodje ene ali druge stranke in neha biti nadstrankarska že ob svojem rojstvu — ali pa ne more živeti.

Stranke so plod zgodovinskega razvoja. Kdor noče strank, ta mora nazaj in ne naprej. Vsaka politična stranka zne se tvori središče v gotovo smer namenjenega gospodarskega, kulturnega in socialnega gibanja. Vsako gibanje in v mora biti politično, je in mora biti v gotovi obliki strankarsko. Nadstrankarsko je prazen nič in ne more obroditi nobenega novega.

Delavski pregled

Dogodki v ladjedelni sv. Marka. V sredo se je prigodil inženirju Cosuttu neljub slučaj, da ga je v ladjedelnici zadela kosa železa, ki je padel z višja. Ranil ga je prav lahko. Ali ravnotežje ladjedelnice je sodilo, da gre za atentat ter poslalo po oboženo moč, ki je kaj urno prihitela na lice mesta s karabinjersko foto in — oklopi avtomobilom.

Delavci so nato zapustili delo. Ravnotežje ladjedelnice je nameravalo disciplinirati nekatere delavce radi socializistične manifestacije o priliki slava parnika »Arse«, o kateri smo že poročali ovisje.

Medtem pa se je obožena sila odtegnila. Delavci so se vrnili na delo. Spor pa se bo poravnal med notranjo komisijo in ravnotežjem.

Slavka štifčev stroj je končala v sredo 20. julija ob 13h. Delavci so dosegli polobitke in od 1. avgusta naprej stopi v veljavo nova pogodba.

Premetni delavci v Trstu, težaki, vozniki, kočijaži, v skladiščnih zaplenah delavke so v sredo 21. t. m. stopili v stavko. Izvzeli so oni, ki so zaposleni pri »Del. kon. zadrugah«, pri sanitarnih zavodih in pri ognjegašicah.

Mizarski delavci v Trstu so predložili delodajalcem novo spomenico, kjer zahtevajo izboljšanja gospodarsko-moralnega značaja.

Nato je bilo zasiljanje prekinjeno. — Med zadnjim

benih drugih sadov razum konfuzije, ki je imamo pri nas štuk preveč, radi prevlečnega strankarskega nadstrenkarstva.

Med tem pa pravimo, da je pač mogoča in celo potrebna neka zveza. In sicer zveza med vsemi združenji, ki resnično strme po udeležitvi zadržnega socijalnega gospodarstva.

Taka zveza bi imela vedno eno uspehe, ki jih vsi žele, ker bodo v njej združene sile, ki bodo vse napreduje k gotovemu enotnemu cilju. In do take zveze mora priti v resnično splošno korist. Pa o tem več prihodnje.

Kmet. in vrt. gospod. zadruga v Trstu je imela v nedeljo 18. t. m. sestanek v Gropadi, ki se ga je udeležilo veliko število kmetov iz Gropade in Padje. Zadruga je zastopala ednobarb. Lovro Čok, ki je navzoč znanstven pooblaščenec in delavci zadruga. Razne želje članov so se vsele na znanje ter pridejo v pretes na prihodnji odborovi seji.

Kmetijska in vrtnarska gosp. zadruga v Trstu priredi sledeči zborovanje.

Dne 25. julija 1920. Ustanovni občni zbor »Podružnice Opštine v prostori konz. društva ob 5. pop. ter podružnice Šmarje pri Kopru v gostilni g. Tulca.

Dne 1. avgusta 1920. Ustanovni občni zbor podružnice: Babjič, Marež, Trzlake in Bojanci.

Dne 8. avgusta 1920. Ustanovni občni zbor podružnice Šempolci in podružnice Štanjel.

Kmet. in vrt. gospod. zadruga v Trstu javlja vsem svojim članom, da je prišla z vpisovanjem v »Zavarovalni odtok goveje živine«. Kakor hitro se javi 300 glav živine zavarovanje prične odločno poslovanje.

Hranilni odtok »Kmet. in vrt. gosp. zadruga« je redno poslovanje; uradne ure od 8—12. Hranilne vloge se obračunajo po 5%.

Dne 1. avgusta t. l. se vrši seja nadzorstva »Kmet. in vrt. gosp. zadruga«.

Podružnica Škoflje »Kmet. in vrt. gosp. zadruga« ima v nedeljo 11. avgusta sestanek. Sestanek bo zelo važen, zato je najpo potreba navzočnost vseh članov. Sestanka se udeležijo tudi zastopstvo osrednje matice.

Ustanovni občni zbor podružnice »Kmet. in vrt. gosp. zadruga« v Trstu se je vršil v nedeljo 18. t. m. na »Travniku« pri Plavjah, ob oblihi udeležbi kmetov iz vse okolice. Matico so zastopali predsednik Zlobec in odborniki Sever in Švab. Zborovanje je otvoril zadr. odbornik Anton Babjič ter nato podal besedo Zlobcu in Švabu, ki sta natančno razjasnila stanje in delovanje zadruga, obrazložila pravila hranilnega in zavarovalnega odtoka. Podružnica Plavje je druga od nas ustanovljena podružnica, ki jo je vodil od njene ustanovitve zadr. Hrovatin Mihael (Sancin), ki mu gre tudi največje priznanje, da se je podružnica tako uspešno povzdignila. Ta podružnica je tudi največje pripomočnik k razvoju zadruga. Izvolil se je sledeči odbor: Hrovatin Ivan (Miško) predsednik, Hrovatin Avgust podpredsednik, Zordan Fran tajnik, Stoklav Ivan blaginjak; odborniki: Žerbo Lovrenc, Lerdan Ivan in Eler Josip; čelnici gov. živine: Hrovatin Mihael in Eler Ivan; skladiščnik: Hrovatin Mihael. Po zborovanju se je razvila živahna debata. Delavski pregled

Kmetijska in vrtnarska gospodarska zadruga v Trstu »Podružnica Oziha-Klanec« je imela v nedeljo 11. t. m. svoj ustanovni občni zbor. Zborovanje se je vršilo v soljskih prostorih v Prešnici ob oblihi udeležbi. Zadruga sta zastopala predsednik Zlobec in zadrugari J. Grčič, ki sta obširno razjasnila pomen in potrebo kmetijske zadruga za kmetia, posebno pa se je ozirom na današnje gospodarske razmere. K besedi so se priključili tudi g. učitelj Breč, ki je opozarjal kmetia na koristi, ki jih imajo od zadruga, in profesor J. K. pristopu k zadrugi. Ko se je kmetom po raznih govornikih stvar natančno razjasnila, so je izvolili odbor, ki se je pozneje sestavil sledeče: Ivan Pečar predsednik, Ivan Bernetič podpredsednik, Ivan Pečar tajnik in Ivan Metlika blaginjak ter dva celotna gov. živine, kakor je bilo zborovanje zaključeno.

Kmet. in vrt. gosp. zadruga v Trstu je imela v nedeljo 11. t. m. sestanek v Rimanjanih. Matico je zastopal zadr. odbornik Lovro Čok. Vnela se je živahna debata, kakor so jo vaje naše stare kmetijske korenine. Z ozirom na krize in težave, ki tlačijo našega kmetia v današnjih časih ter se spominjajo starih časov. Toda mi hočemo imeti še boljše čase, kot so bili stari. Kaj ne Rimanjani? In zato na delo, ker edino z združenimi močmi lahko kaj dosežemo.

DOPISI

IZ SEŽANE

Pri nas se snuje podružnica delavskih zadruga. Najmanjše število članov (200) je že zagotovljeno, računati je pa, da pristopijo tudi še iz Povirja, kakor so pripravljali iz Merč. Načrt teh zadruga je samopomoč, dobivati blago kolikor mogoče iz prvih virov, brez raznih vmesnih spekulacij in verženja, da ostanejo cene kreskanske. Ker nakupujejo Del. kon. zadruga lahko na veliko, dobijo blago in cenejše blago. Tudi pri prodaji se ne gleda na dobiček, zato dobivajo člani blago po prvotnih cenah, ker je rezijskih stroškov le malo. Če je kaj dobička, gre vsem članom dela. Vsa član pristopi, kadar sam podpis pristopno izjavo in plača delež ali vsaj obrok deleža. Delež znaša 100 lir, razen tega jamči vsak član še za 100 lir; druge obveznosti ni.

Važno je sedaj vprašanje prostora. Vendar je upanje, da se bo v zgodnjem času našel odgovarjajoč, dovolj velik lokal. Takrat bodo pristopili kot člani tisti, ki so se ali se bodo priključili. Dotlej pa potrpežljiva, ker ne gre tako hitro, kakor bi marsikdo želel.

GORICA.

Socijalistično izobraževalno društvo v Gorici sporoča, da se ne vrši slavnostno razvite zastave v nedeljo dne 25. t. m., kakor je bilo to pred časom naznanjeno v »Delu«, temveč se prenese na drugi mesec, kar bo že pravočasno naznanjeno. — Odbor.

BILJE.

Nedeljo 18. predpoldne ob 9. se je vršil v našem kraju javen shod komunistične stranke. Poročala sta sodr. Tuma in Kosič. Shod je trajal cele tri ure ter se delavci in kmetje z zanimanjem sledili izjavljanju ob poročevalcev. Gospodarski položaj v kraju je jako neugoden, zemlja je precej zapuščena, po vojnih dogodkih poskodovana in ne daje pridelka toliko, da bi se delo povsem izplačalo. Strokovnim delavcem primanjkuje posla, ker se nasejujejo bolj in bolj italijanski delavci. Res, da je največja krivda domačih podjetnikov oziroma temelji brezposelnosti domačinov v tem, da so vsa industrijska podjetja v rokah Italijanov, dočim so slovenski podjetniki posrli denar v Jugoslavijo, sami pa se pečajo po deželi z oduštvom. Dejanjski položaj med slovenskim ljudstvom je tak, da o domačem podjetništvu sploh ni govora. Centralna italijanska oblast priznava pravico domačega delavstva na delo, kljub najbolj volji pa podjetnikom ne more narekovati pogojev in edinole strokovne organizacije bi bile v stanju izsiliti od podjetnikov pravično razdeljevanje delavskih moči. Strokovne organizacije v Italiji se sicer bližajo vedno bolj položaju, da bodo v stanju narekovati svojo voljo gospodarjem. V zasledenem ozemlju posebno pa ker domače ljudstvo ni še splošno strokovno organizirano, je sila težko nadzirati gibanje delavstva.

Na shodu se je pokazalo, kako malo je še delavstvo poučeno o lastnih delavskih interesi. Še vedno ne pozna dobro svojih pravic iz kolektivne pogodbe in pri različnih zavarovalnih zavodih. To seveda gospodarji izkoriščajo in delavcem dajejo manj, nego jim gre po zakonu in po pogodbi. Treba bo slovenskemu delavstvu še mnogo pouka, da bo sposoben braniti svoje delavski in ljudske pravice. Ravno tako obžalovanja vredna je zanemarjanost kmetijskega delavca in kolona, ki prav nič ne poznajo organizacije in se dajejo zapeljati po brezvestnih agitatorjih drugih političnih strank, da cepijo svoje moči in si delavce na zemlji sploh ne ve pomagati. Dočim je vsa furlanska stran okoli 6.000 kolonov enotno organizirana, kmetije goriske okolice nimajo niti pojma o kmetijski organizaciji. Furlanski koloni so se postavili gospodarjem v bran, in izpolnjujejo že letos kolektivno pogodbo. Slovenski kmetje pa tavajo po odvetnostih in zakonih pišarnah. Upamo, da je shod prinesel nekoliko luči med kmeti in da se tudi oni organizirajo v veliko organizacijo kolonov in Italiji, ki šteje danes nad 830.000 članov.

Socijalni preobrati v preteklosti

(Nadaljevanje.)

Okrog leta 597. pr. Kr. je bil Solon arkon v Atenah. O njemu pripovedujejo stari grški pisatelji, da je bil zelo moder, pravičen in dober srca. Zasmilili so se mu sužnji in hotel je pomagati izkoreniniti ljudstvu z novimi reformami. Začel je revolucijo proti bogatim, ne pa proti pravicam privatne lastnine, ki so bile takrat že globoko utrjene. Solon je uvedel zakone, ki so res začasno omejili izkoriščanje. Upnik, ki so morali odstopiti mnogo pravic dolžnikom, dolgov, ki so postali nepostavni in ljudje, ki so bili predani v sužnost zaradi dolgov, so bili osvobodjeni.

Solon je vodil revolucijo proti odušenju v korist zadolženim in obrnil je posestva zadolžnih v škodo prvih. Od tedaj se vse revolucije vrše v zadržno lastnine ene vrste in proti lastnini druge vrste. (V veliki francoski revoluciji je bila žrtvovana fevdalna lastnina v korist nove, buržoazne lastnine.)

V svrhu, da se zavarujejo Atenčani proti ponovni sužnosti, je Solon dočel v svoji novi ustavi, da upnik ne sme več imeti pravice do dolžnikov osebe, in dalje je omejeval koliko zemlje sme imeti posestnik, da ne bo mogoč plemeniti ugnati kmetom vseh polj. Sploh je željal da v pomoč šteto število senatorjev ali starešin na štiri sto. Vsako plemje je volilo po sto starešin v vladi svet. Nadalje je Solon razdelil prebivalstvo v štiri razrede po količini žitnega pridelka. Kdor je pridelal 500 in več medimnov (medimnos je bil nekaj več kot današnji ameriški bušel), je spadal v prvi razred; 300 medimnov je minimalna meja za drugi razred in 150 za tretji. Kdor je pridelal manj, kot 150 medimnov ali kdor sploh ni imel zemlje, je spadal v četrti razred. Prebivalci prvega razreda so dobili pravico do najvišjih vladnih služb, prebivalci drugega in tretjega razreda pa do ostalih javnih služb. Četrti razred je imel le pravico debate in glasovanja v javni skupščini.

Solonov eksperiment je bil zelo znanilen. On ni delil ljudstva po poklicih kot Tezej, temveč po nepremičnem premoženju. S tem je priznal privatno lastnino zemlje in ji dal že tedaj podlago. Nelaščemu primitivnemu komunizmu je bil zaveden smrtni udarec. Obenem je Solon priznal nekatera prava stare rodovinske družbe s tem, da je dovolil voliti starešine po plemenih. Nov kompromis med staro in novo družbo. Solon je dal trem razredom, ki so posedovali največ zemlje, izključno pravico do vseh javnih služb, četrtemu razredu, to je malim posestnikom je pa dal volilno pravico v skupščini. Na videz je bilo to kvotično, ampak ljudska skupščina je se vedno bila najvišja vladna oblast v Atenah. Tam so bili izvoljeni vsi javni uradniki — četrti razred, ki je bil po številu največji, je imel v skupščini večino. Mlada grška aristokracija, kateri so bile peruti nekolič pristojne, je sicer imela še dovolj privilegijev, ampak navačno ljudstvo je zopet imelo odločilno moč v svojih rokah. Omenjeni štiri razredi so bili tudi podlaga reorganizirani armadi. Prva dva razreda sta morala dati konjenike, tretji razred je moral skrbeti za težko pehoto (bojevalci v železnih oklepih) in četrti razred je rekrutiral lahke pešce brez oklepov in bojevnike na ladajah.

Takaj vidimo, kako so korakale poskušnje za poskušnje v prehodni dobi grške družbe. Vsaka poskušnja je bila boljša od prejšnje, toda nobena še ni rešila velikega vprašanja takratnega časa. Solonova poskušnja je bila najboljša od vseh prejšnjih toda bila je le reformna, ki je topla nekaj časa. Političnega sistema, ki je šel na dan iz stare družbe, še ni bilo. Solonova reforma se lahko imenuje protirevolucija, ki je dala ljudstvu nekaj starih pravic nazaj, toda ljudstvo je še vedno viselo v negotovosti. Imelo je odločilno besedo v skupščini, ampak plemstva je imelo odločilno silo v armadi, konjenike in pešce v oklepih. Lahko je torej spravilo ljudstvo v ponovno sužnost!

Solonova ustava je priznala posestnikom zemljišče največ pravic. Pravice in dolžnosti posameznikov so uveljavili po njihovem premoženju. Kdor ima največ zemlje, lahko sedi v senatu in je vojak na konju; kdor ima zemlje, nima te pravice. Lastniško pravo je premagalo vsa druga prava. Bilo je ustoličeno in kronano kot temelj bodočega sistema.

Solonove reforme naravno niso trajale dolgo. Spekulacije z zemljišči, ki jih je mislil Solon — praviti za »večno«, so kmalu podirle vse zakomite ovire in izkoreninile z denarjem in blagom se je nadaljevalo še bolj kot prej. Edita razlika, je bila, da so Atenčani zdaj rajši izkoriščali tuje narode namesto svojih lastnih pojava. Solon jih je toliko reformiral. Na tujih tleh so kupovali sužnje za obdelovanje zemlje in odirali so odjemalce v tujih mestih. Bogastvo v denarju, sužnji in ladajah se je kupčilo v Atenah kakor še nekater poprej.

Osemdeset let po Solonovi smrti se je videlo končni razpad stare rodovinske organizacije v Atenah. Za druge so izgubile zadnjo moč. Solonova naredba, da se morajo javne službe meriti po premoženju, je sicer odpadla, ali zadrugam ni to pomagalo. Ljudje, ki jih je sprejela krvna vez, so bili razkropljeni po vsej Atiki in vsled tega so bile volitve v skupščini vedno nemogoče. Veliko število Atenčanov je stalo izven zemlje. Bili so priseljenci, ki so bili sprejeti v grško ljudstvo, toda v zadruga niso spadali. V tem času so bili v Atenah mnogo večji in manjši nemiri ter revolucije radi zmešnjav, ker ni bilo nobene prave vlade.

Leta 509. pr. Kr. se je pojavila v Atenah Kleisthen, prvi grški državnik. Kleisthen je bil ženi, ki je uspešno končal dolgo prehodno dobo in socialno revolucijo. On je dal Atenčanom ustavov kateri je dočela ignoriral Solonove postave in vse prejšnje eksperimente. Kleisthen ni hotel imeti nobenega kompromisa s stano rodovinsko organizacijo, temveč je zasnova popolnoma novo organizacijo, kakršna od tedaj še ni bilo. V svoji novi ustavi je Kleisthen razdelil prebivalstvo Atike, ne po plemenih, poklicih ali po premoženju, temveč po teritoriji. Nič več ni bil deljen narod, ampak kraj, v katerem je živel. Prebivalci, ki so bivali na označenem teritoriju občine, so volili glavarja občine (dema), blaginjak in po trideset sodnikov. Vsaka občina je dobila svoj tempel in božanskega varuha in smela je izvoliti svojega duhovna. Deset občin je tvorilo okraj, ki je bil zopet avtonomen in smel je rekrutirati svojo skupino armade, obstoječe iz konjenikov in pešcev, in dalje je smel opremiti pet bojnih ladij. Okraj je poslal petdeset poslancev — vsaka občina po pet — v atenski zbor, ki je zdaj štel 500 članov.

Stara rodovinska družba je umrla in njeno mesto je prevzela politična država. Vprašanje je bilo rešeno. Zadruga ni stela pri vladni nič več. Grki so postali državljani in glavno je bilo, v katero občino spadajo. Enota države je bila občina in vsi prebivalci občine so imeli volilno pravico brez oziroma, če spadajo k zadnjim sorodincev ali ne. Organi zadruga so se morali umakniti političnim organom. Zadruga je naravno še živela stoletja po tem preobratu, ampak le kot privatna in verska institucija, dokler ni po časi umrla naravne smrti.

Tako je nastala prva politična država v starih Atenah. S tem velikim preobratom se je seveda spremenilo vse javno življenje. Prišlo so nove institucije, ki jih potrebuje vsaka država za svoje varstvo in obstanek. Prva je prišla policija, ki je bila prej nepoznana. Grki so prej imeli le armado za vojne z tujimi narodi, dočim so za notranji red službe zadnje. Atenčani so torej organizirali policijo, pešce in konjenike, oborožene v kolom in puščicami. Prvi policisti so bili — sužnji. Svobodni Atenčan je smatral policijsko službo za nekaj tako nizkotelega in

sramotnega, da se je rajši pustil aretirati od sužnja, kakor da bi bil on aretirat koga in gnil v ječo. To je bilo znamenje enakopravnosti iz časa prejšnje družbe, ki se ni dalo tako hitro izbrisati. Država je morala imeti policijo, a ker je bila še mlada, ni imela dovolj moralnega spoštovanja med ljudmi, da bi bila kar čez noč uvedla novotarije. Iz tega razloga so sužnji opravičali službo prvih policistov.

Kako je bila država velika opora starogrškim bogatim in kako izvrstno je služila novim socialnim razmerjem, je razvidno iz dejstva, da je takoj v prvih letih silno narasla moč posejajočega razreda: nokoledstvo in trgovina sta bujno cvetela in denarno bogastvo se je kupčilo. Razlika med razredi, na kateri so stonle socialne in politične institucije, ni bila več toliko med plemeniti in priprostimi ljudstvom, kot med rodovinskimi državljani in sužnji, med tujci in domačini. V dobi največje prosperitete v Atenah je bilo okrog 90.000 svobodnih prebivalcev z ženami in otroci vred, 365.000 sužnjev obojega spola in 45.000 tujcev. Na vsakega svobodnega Atenčana je torej prišlo po osemnajst sužnjev. To je bila doba, ko so sužnji opravičali vsa dela na polju in v delavnicah, imeli pa niso nobenih pravic. Siromašni Grki, ki so izbegli premoženje, niso mogli delovati s sužnjiškim delom, daši so poslali.

Atiška država je bila izprva demokracijska republika. Pozneje je Plizistrat utrpel kratko, toda doba njegovga vladanja je bila tako kratka, da ni pustila nobenega sleda. Republika je propadla kajpada, ampak ni propadla zaradi tega, ker je bila demokracijska, kakor bi nas radi uverili gotovi zgodovinarji temveč jo je zadavilo bogastvo. Z državo, privatno lastnino in sužnostjo se je pojavila tudi mezdna, monogamični zakon, degradiranje žene in prostitucija; pojavila se je razuzdanost, samopašnost in moralna propadlost. Vse to poleg tega večne vojne s tujimi narodi zaradi osvajanja je bilo drvo, da je propadla demokracija in končno tudi svoboda grškega naroda.

Na približno enak način kot na Grškem se je razvila politična država iz stare rodovinske družbe v starem Rimu.

Zgodovina Rima pred časom republike je bolj temna kot Grške in zato manjkojste zanimive podrobnosti o raznih eksperimentih v prehodni dobi Rima, ki so se ohranile iz grške prehodne dobe. Zadržimo se mogoče z drobič, ki se doba izkusi iz rimskih bajk, ki so jih zapisali pesniki.

Omeniti smo že, da so Rimljani v zadnji penitiji svoje rodovinske organizacije živeli v vojaški demokraciji. Njihova vlada se je delila v tri veje: starčevstvo, ljudska skupščina in vojaški poglavar. Prvi koncu te peritije so nastale kaotične razmere. Rimsko prebivalstvo se je takrat delilo v rimsko ljudstvo ali patricije in v plebeje. Prvi so spadali v zadruga, kurije in tri plemena in vsled tega so imeli vso vladno v svoji roki, dočim so bili plebeji, brez zadržev in radlega so bili brez zastopstva v ljudski skupščini in starčevstvu. Plebeji so bili večinoma tujci, ki so se naselili v Rimu. Imeli so pravico do posedovanja zemlje in službo v armadi in bili so svobodni kot patriciji, samo od vlade so bili izključeni, ker niso spadali v rimsko plemena.

Ker je število plebejev vedno bolj raslo vsled priseljavanja, je nastala nevarnost za rimske patricije, da ostanejo v manjšini, čeprav so oni sami vladali. In res je prišlo to, da je bil večji del bogastva — kolikor ga je takrat bilo — kmalu v rokah plebejev. To je prepričilo voditelje Rimljanov, da na podlagi starega sistema ni moglo več iti dalje in iskali so pota za izhod iz zmešnjave.

Okoli leta 576. pr. Kr. je bil Servij Tulij šesti reks ali vojaški poglavar v Rimu in ob njegovem času je bil izvršen prehod iz stare rodovinske družbe v politično državo. Pravočepar je Numa Pompilijs se pred Servijem Tulijem poskušal z reformo, ki je bila precej podobna Tezejevi reformi v Atenah. Razdeliti je hotel rimsko prebivalstvo v vsem razredov po poklicih, ampak stvar se ni obnesla.

Servij Tulij je uvedel politično konstitucijo v Rimu brez malega izboljšanja, ko je Solon delal svoje eksperimente na Grškem in potemlejsem je prehitel Kleisthen, vendar je pa bil Tulijev sistem bolj podoben Solonovemu kakor se je stopnjevale izboljševalo. Kleisthenova država je bila takoj v začetku popolnoma in veliko boljše od Tulijeve.

Tulij je razdelil vse rimsko ljudstvo v Rimu, patricije in plebeje, brez oziroma na zadruga, kurije in plemena v šest vojaških razredov, toda razredi so se razdelovali po količini premoženja. Tu se vidi, da je Tulij posnemal Grke in njihovo Solonovo reformo. V prvem razredu so bili najbogatejši možje, v drugem manj premožni in tako dalje. V šestem razredu so bili ti, ki so imeli manj ali nič in ti so bili opreščeni vojaške službe in davkov. Prvi razred je moral dati 80 centurij ali stoletij vojaških čet, ki so štele po sto mož, drugi razred 22 centurije, tretji 20, četrti 22, peti 30 in šesti eno samo centurijo ali stoletje, ker je bilo tudi v tem razredu nekaj malih posestnikov. Skupaj so vsi razredi imeli 193 stoletij pešcev. K tem je bilo še prištej 18 stoletij konjenikov, ki jih je dal prvi razred.

Tulij je odpravil stano ljudsko zbornico, v kateri je bilo rimsko ljudstvo zastopano po rodovinskih bratovskih ali kurijah, in je ustanovil novo skupščino, v kateri so bili zastopani patriciji in plebeji po vojaških stoletjih. Vsaka stoletja je štela en glas. Ker je prvi razred 80 centurij pešcev in 18 centurij konjenikov, je lahko oddal v novi skupščini (centurijska centurata) 98 glasov in to je bila absolutna večina nad vsemi ostalimi razredi.

To je bila radikalna sprememba. Razlike med patriciji in plebeji ni bilo več, kajti bogat plebejec je bil lahko v prvem razredu, ki je vladal nad vsemi ostalimi, dočim je bil prvi patricij v šestem razredu, ki je imel samo eden glas v skupščini. Nova skupščina je prevzela vladno rimskih kurij in stari zadrugi sistem je propadel. Zadruga so naravno ostale še dolgo časa, toda imele so le verski pomen.

Severji Tulij s tem še ni zasnoval politične države. Državna oblika je prišla nekaj let pozneje, ko je bil teritorij Rima razdeljen v štiri okrožja in vsako okrožje je dobilo svojo zbornico (comitia tributa). Okrožje je bilo politična enota rimske države, ki je bila utemeljena na pravu privatne lastnine. Na enak način je bila razdeljena dežela okrog Rima v okrožja, katerih je bilo z rimskimi vred 31 in po arditvi nekaterih 35.

Mlada država je bila takoj od začetka militarnična in bogatini so imeli armado v svojih rokah in so jo lahko izrabili proti sužnjem in onim revnim državljanom, ki so bili v šestem razredu ter so imeli le eno stoletno vojakov in en glas v skupščini.

Rimska politična organizacija se je izboljšala, ko si je zadnji vojaški poglavar Tarkevij Superb hotel prilastiti trajno vladno. Rimljani so ga odstavili in na njegovo mesto izvolili dva poglavarja, ki so ju imenovali konzula. Vsa zgodovina stare rimske republike se suče v okviru te konstitucije: boji med patriciji in plebeji zaradi javnih služb in državnih zemljišč sploštev plemenitih patricijev z bogatimi plebeji in denarnimi močmi, ki so se končno polastili vse zemlje; velike armade sužnjev, ki so se obdelovali polja bogatinom in umirali kot gladjatorji v arenah v zabavo rimskih velikašev; velika vstaja sužnjev pod vodstvom Spartaka, ki bi bil lahko okupiral Rim, če bi bili njegovi bojevniki bolj složni; dolgotrajne ltravne vojne s tujimi narodi v svrhu kopaanja in osvajanja — in končna propadlost rimskega Rima, ki se je udeležil cesarskim tiranom in naposled padel pod barbarjskih germanskih rodov.

(Dalje prih.)

ARTUR BRISBANE.

Možgani — sedež misli

Danes hočem nekoliko spregovoriti o možganih. Otroci bogatih staršev podedujejo avtomobil, zapove torij, da ga goni, a zelo malo se zanima za njegov mehanizem. Človek, ki kupi avtomobil za denar pridoben s težkim trudom, se gotovo bolj zanima za mehanizem, da ga goni, in pregleda vso stvar.

Tako je tudi z nami in našimi možgani. Možgane že imamo, ko so rodimo, a koliko jih je, ki se zanimajo za ta čudoviti miselni stroj? Koliko jih je, ki vedo o možganih na stara leta pred smrtjo ravno toliko kot takrat, ko so se rodili!

Človek se mora zahvaliti za ves svoj napredek in slavo, tajni sili, ki deluje v možganih. Kaj je ta sila, je li duša, kakor pravijo nekateri, da li je volja, kot menijo drugi, ali je samo kemični proces po trditvah materialistov — tega ne vemo. Morda ne bomo znali nikdar. Lahko pa uveljavimo stroj pod našo lombo, ki prejema vesti in slike iz zunanje sveta potom mreže živcev in daje volje, katerim se pokore mišice in kosti.

Ljudje v starih časih niso znali, da misljenje biva v možganih. V svetem pismu ni besede »možgani«. Ko je bila ta »sveta« knjiga pisana, niso ljudje še slutili, da ima hladni, stvili organ, ki se nahaja v lobanji, kakšno zvezo z misljenjem.

Babilonci in kasneje tudi drugi so verjeli, da je sedež misli v jetrih. Njihovi duhovniki so prorokovali bodočnost iz jeter zaklanih živali, ki so bile darovane bogovom.

Stari Izraelci, predniki židov, so verovali, da se duša nahaja v srcu, um v ledvicah, plemeniti čustva pa v črekih. Zato pa pravi sveto pismo: »Njegove ledvice so njegov svetloalec v nočnem času, dočim je Jeremija napadel hinavce, ki so imeli po njegovem umu »Boga samo v ustih ne pa v ledvicah.«

Aristotel je prišel do zaključka, da možgani nimajo nič skupnega z misljenjem, temveč da so le nekakšna delavnica, katera hladi kri.

Nekdo drugi po imenu Aalemaon, ki je živel na Grškem pred Platonom in Aristotlom, je prvi učil, da se poraja misel v možganih. Svoj nauk je utemeljeval z odkritjem, da nastane popolni zvitek, ki drži iz oči v možgane. Toda drugi modrijani so se smejali temu učenjaku, dokler ni prišel veliki Grk Galen, zdravnik Marka Avrelija, ki je ovrgel vse stare teorije in temeljito dokazal, da je imel Aalemaon prav.

Broca, francoski učenjak, ki je umrl leta 1881, je prvi odkril podrobnosti človeške miselne mašine. Oni del možgan, s katerim človek govori, se imenuje po njemu »Brokin zvitek«. Po njegovem odkritju so narode možgani sestavljeni iz mnogih delov, oziroma udeležbo v vsak od opravila svojo posebno funkcijo; kadar eden od pospeša, ga nadomesti drugi. Broca je našel, da je sedež govora, ga nadomesti drugi. Broca je našel, da je sedež govora, ga nadomesti drugi. Broca je našel, da je sedež govora, ga nadomesti drugi.

Kdor je desničnik ali desnorok, ima zvitek govorenja v levih možganih, a kdor je levorok, ima zvitek govorenja v desnih možganih. Ako se otroku pokvari ta zvitek možganov, se lahko nauči govorenja z drugim zvikom, toda pri človeku, ki je že prekorajil dobo petdeset let, to ni več mogoče in tak nesrečni navadno izgubi sposobnost govorenja za vse svoje življenje. To pa zato, ker možgani starega človeka postanejo trdi kot cement in ne sprejemajo več vase novih stvari. Iz tega razloga se stari ljudje težko nauče kaj novega in hitro pozabijo.

Človek se ne rodi z darom govora, temveč se ga mora naučiti. Možgani se morajo vaditi od začetka vseh stvari in tako tudi govorenje. Vaje se prične takrat, ko dete začne s prstom kazati in izgovarjati ime predmeta, na katerega kaže. Ako privedež otroku levo roko k telesu in ga tako pritisli, da kaže samo z desnjo, se bo njegovo govorenje vsekar razvilo v levih možganih. Privetite mu desno roko in pripravite otroka, da bo kazal samo z levo, postane levničnik in govoril bo le z desnimi možgani.

Vid, sluh, tip, vonj in vsi drugi naši čuti imajo svoja odredena mesta v možganih, kakor ima knjiga svoj prostor na polici v omari. Naj počti ena sama žilica v možganih in poneselec ne bo več poznal svojih sorodnikov, dasi ravno jih lahko vidi; poškodba na drugem mestu možganov uniči vid in druga poškodba lahko odvzame možnost, da človek loči glasove, ne bo na primer poznal različne med pasjim lajanjem in petjem ptice. Bolnik slisi glasove, ne ve pa, kaj pomenijo. Zopet druga poškodba na možganih povzroči popolno gluhost. Kakor levničnik govori z desnimi možgani, tako tudi slisi in pojmuje zvoke z desno polovico možganov.

Nihče ne ve, kako deluje um in kaj je misel, ki omogoči človeku, da natančno meri daljavo do bližnje zvezde stalnice, ki se nahaja na bilijone milj od nas, da tehta sonce in pove natančno težo zemlje.

Neka teorija pravi, da je um kako reolska harfa, ki proizvaia misel, kadar udarjajo ob njo zunanje sile — kakor omenjena harfa ustvarja glasbo, ko veter udarja ob njo. Druga teorija primerja um z goslimi, ki dajejo godbo le tedaj, ko prične igrati na nje bite.

Kaka sila deluje v možganih, kako in zakaj — tega ne ve nihče. Stari Grki so mislili, da sloni zemlja na plečih orjaka Atlasa in Atlas je stal na želvi. To je bilo za nje dovolj. Smatrali so, da je nepotrebno vprašanje: Na čem stoji želva?

Rekli smo, da oesni, usesni, nosni, jezični in kožni čvici dajejo možganom glasove, možgani dajejo zavest, zavest napoveduje volji in volja ukazuje telesu. Volja sama — kot ista stvar, na kateri je po veri starih Grkov stala želva — ostaja nerazjasnjena.

Možgani normalne velikosti so boljši od onih, ki so ne-naravno majhni. Idioti (hebeci) imajo navadno majhne glave in lahke možgane. So pa izjeme. Helmholtz, zelo izobražen človek, je imel možgane, ki so tehtali okrog 1650 gramov. Websterjevi možgani so tehtali 1710 gramov. Dollinger znameniti teolog, je imel možgane 1507 gramov težke. Dognano je, da med petimi narodnostmi — Švedi, Bavarci, Hesi, Čehi in Angleži — imajo Angleži povprečno najlajše in Čehi najtežje možgane.

Velikost lobanje in teža možganov ne gre menda paralelno. Možgani v velikosti pomaranče imajo lahko debelo skorjo. Majhna pila, ako je narejena iz dobrega jela, more prepliti debeli kos železa. Mali možgani sestavljeni iz dobrega materiala, so veliko večjega pomena od enostavne možganske mase. Povprečno so možgani žene manjši od možganov moškega, in ravno tako je lobanja manjša.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Gorica K. Na vprašanje glede tekstilnih delavcev dobiti pismen odgovor?

Solkhan S. Vase vprašanje smo izročili kulturnemu svetu, ki vam odgovori pismeno.